prosvetni delavec

List delavcev v vzgojnoizobraževalnih zavodih SR Slovenije

Ljubljana, 8. oktobra 1976 — Številka 16

Zagon, polet, hotenje — in nemoč, da bi poleteli.

Mladostni ideali so kot veter, ki vas vabi s seboj.

Znanje daje zagon, delo nam daje trdnost.

Mlad človek si mora znanje šele pridobiti.

Ali mu družba zagotavlja na tej poti trdna tla pod nogami?

Zgodi se, da ostane sam s svojimi željami, spoznanja ga prehitro uklonijo in prisilijo v boj za obstanek.

JA—MA

Bojan Burnik

Štipendiranje iz združenih sredstev in usmerjeno izobraževanje

Če želimo razpravljati o problemih s področja štipendiranja kar po vrsti, moramo le-te grobo razdeliti vsaj v dve veliki skupini: v eno sodijo tako imenovani »tehnični problemi«, v drugo pa vsebinski. Ko jih omenjam v tem vrstnem redu in ne nasprotno, upoštevam pogostnost, s katero so se pojavljali, ne pa njihovo pomembnost. Na sejah skupne komisije udeležencev samoupravnega sporazuma o štipendiranju učencev in študentov na ravni republike in njenega izvršnega odbora so prevladovala vprašanja, kot na primer (kronološko):

— sklepanje samoupravnega sporazuma nekaterih »zamudnikov« (čeprav ga je 80% udeležencev podpisalo že do novembra 1974, so se nekateri priključili šele v marcu naslednjega leta!);

— izpolnjevanje s sporazumom sprejetih obveznosti (nekateri podpisniki so svojo obveznost poravnali — po mnogih intervencijah — kar z večmesečno zamudo, npr. za vse minulo četrtletje);

— tolmačenja sporazuma in uvajanje v delo tako strokovne službe v občinah (prizadevanje za prenos priprave potrebne dokumentacije na skupnosti za zaposlovanje) in izvršnih odborov skupnih komisij v občinah (dokler ni izšel ustrezen Priročnik);

— pravilnost podatkov o potrebnih sredstvih in pravočasno prelivanje le-teh (dokazovanje napak, nastalih zaradi nevestnega dela, vključitev SDK) itd.

Poleg najvažnejšega, to je povezave med štipendiranjem i usmerjenim izobraževanjem, o katerem želim spregovoriti v tem se stavku, so bila obravnavana tudi tale vprašanja:

Ali dosledno uveljaviti poklicno svetovanje in obvezno ugotavljati kandidatovo primernost za izbrano šolanje?

Ali vgraditi stimulacijo za boljši učni uspeh tudi v štipendiranje iz združenih sredstev?

Ali vsakoletno ugotavljanje življenjskih stroškov učencev in študentov nadomestiti z drugimi modeli?

Ali spremeniti dogovorjeni odnos pokrivanja navedenih življenjskih stroškov (starši : družbena skupnost) iz 50:50 na odnos, ki bi predpostavil višjo udeležbo staršev?

Problem, ki je po moji oceni najbolj pereč, ki pa — žal — daleč presega z družbenim dogovorom ali bolje: s samoupravnim sporazumom opredeljene pristojnosti skupne komisije, se nanaša na omenjeno povezovanje štipendiranja in usmerjenega izobraževanja. Vendar je hkrati tudi res, da si nekaterih določil dogovora in sporazuma ne razlagamo vsi enako, ali drugače rečeno, nočemo ga razumeti tako, kot smo ga ob sprejemanju.

Bodimo konkretni. Ko so, prav v teh jesenskih dneh, pred dvema letoma, v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela zbori delavcev odločali o združevanju 0,5% bruto osebnih dohodkov z namenom, da po načelih socialistične solidarnosti izenačijo materialne možnosti za izobraževanje mladih, so se, z istim samoupravnim sporazumom o štipendiranju učencev in študentov, dogovorili tudi za enotna merila in vrednosti štipendij, ki jih bodo podeljevali za svoje neposredne kadrovske potrebe. Že takrat je bilo posebej poudarjeno dvoje:

— dolgoročna kadrovska politika v organizacijah združenega dela (v TOZD in SIS!) je in ostane izhodišče štipendiranja.

— pravico do štipendiranja iz združenih sredstev moramo razumeti:

— kot pravico do izenačenja materialnih možnosti za izobraževanje, dokler za učenca ali študenta še ni izražen neposreden kadrovski interes (nižji razredi, splošno izobraževalne šole) in

— kot pravico do razlike med najnižjo »kadrovsko« štipendijo (izplačevano v TOZD) in pripadajočo »socialno« štipendijo (izplačevano iz združenih sredstev.)

Prvo, občutno razhajanje sporazuma in prakse opazimo prav na 'em področju, in sicer v več smereh:

— Nekatere organizacije združenega dela (in do pred nedavnim udi samoupravne interesne skupnosti!) so občutno zmanjšale šte-ilo kadrovskih štipendij, češ, saj sredstva združujemo.

— Nekatere skupne komisije na ravni občine, ki so pristojne odobravati štipendije iz združenih sredstev, so jih podeljevale, ne da i kandidate najprej usmerjale na razpisane kadrovske štipendije in im priznavale le razliko, kot to določa samoupravni sporazum.

— Ob praktično skoraj neomejenih vpisih na vse vrste šol (brez analiz o deficitarnosti in suficitarnosti poklicev) je vse več mladih, ki se vpisujejo v šole, ki jih združeno delo ne potrebuje. Tem, »ker se kadrovsko ne morejo vezati«, pripada štipendija izključno iz združenih sredstev.

Posledica vsega navedenega je, da število upravičencev skokovito raste (januarja 1976 je bilo 28.852 štipendistov, maja pa že 32.407) in da združena sredstva več ne zadoščajo.

Če bi v prvem primeru lahko govorili o »nerazumevanju« združenega dela in v drugem primeru o »krivdi« občinskih skupnih komisij (ali tudi skupnosti za zaposlovanje), oboje lahko — in smo že — s ponovno razlago osnovnih izhodišč dogovorjenega štipendiranja oziroma z opozarjanjem na spoštovanje sporazuma, sorazmerno hitro uredimo, je tretji problem mnogo teže rešljiv. Nekateri menijo, da bi bilo prav štipendiranje iz združenih sredstev lahko tisti dejavnik, ki bi vplival na usmerjanje mladih v deficitarne in preprečeval pritisk na suficitarne poklice. Takoj moramo poudariti, da sporazum za skupino deficitarnih poklicev že določa, da lahko ZDRUŽENO DELO za take poklice nekoliko zviša dogovorjene KADROVSKE štipendije in torej ne predvideva, da bi ta vpliv prvenstveno potekal prek združenih sredstev.

S tem seveda ni rečeno, da sporazum ni predvidel možnosti vplivanja štipendij iz združenih sredstev.

Lahko rečemo, da smo zaradi pomanjkljivo opredeljenih kadrovskih potreb in zaradi neusklajene mreže usmerjenega izobraževanja s sporazumom o štipendiranju nekoliko prehiteli družbeno akcijo na tem področju.

Za narodnostno enakopravnost vzgoje in izobraževanja

Povsem upravičeno lahko trdimo, da so narodnostna vprašanja in izboljšanje odnosov med narodnostmi vedno pričujoča v sodobnem svetu. To je bil hkrati tudi eden izmed sklepov tridnevnega mednarodnega simpozija o uresničevanju narodnostne enakopravnosti v vzgoji in izobraževanju, ki je bil pred nedavnim v Novem Sadu. In prav v današnjem svetu — tako so na tem posvetu večkrat poudarili — je očitna težnja narodov in narodnosti ter narodnih manjšin, da bi ohranili in razvili svojo individualnost, hkrati pa izboljšali medsebojne odnose.

Simpozij v Novem Sadu naj bi spodbudil izmenjavo mišljenj, tako o temeljnih načelih narodne enakopravnosti v vzgoji in izobraževanju kot tudi o številnih vprašanjih, ki se pojavljajo na tem področju v teoriji in praksi posameznih dežel. Ta smoter je bil na posvetovanju, ki se ga je udeležilo približno 200 predstavnikov iz dvajsetih dežel vsega sveta, tudi dosežen. Triindvajset referatov, vsestranska in široka razprava, izmenjava različnih mnenj in izkušenj — vse to je vodilo k sklepu: tovrstni simpoziji so koristni, naslednji pa bo že čez dve leti. Nanj bodo povabili tudi udeležence iz dežel, ki se letošnjega simpozija niso udeležile.

Opozorimo naj na nekatere ugotovitve, povedane v razpravi pa tudi v številnih neformalnih pogovorih. Eno je gotovo: družbenoekonomski odnosi, družbenopolitični sistem in možnosti za uresničevanje narodnostne enakopravnosti so med seboj tesno povezani. Ta teza je bila v svetu že večkrat potrjena, nekateri novi primeri pa znova dokazujejo njeno resničnost.

Poudarili so tudi, da si morajo napredne sile nenehno prizadevati za uresničitev narodnostne enakopravnosti na področju vzgoje in izobraževanja kot sestavnega dela demokratičnih in ljudskih pravic. Na simpoziju so bili predstavljeni številni primeri organizacije pouka in drugih oblik vzgojnoizobraževalnega dela ter vključevanja skupnih učnih vsebin zato, da jih bodo posamezniki in skupine, narodi in narodnosti bolje spoznali.

Eden od zelo pomembnih sklepov in dosežkov simpozija je tudi ugotovitev, da sta napredovanje in zaščita pravic posameznih narodnosti, jezikovnih in drugih manjšin pomembna dejavnika notranje trdnosti, pa tudi razumevanja in zbliževanja med narodi in državami. Izboljšanje razmer na področju vzgoje in izobraževanja pa bo prav gotovo veliko pripomoglo k nadaljnjemu napredku položaja narodnosti.

Ko ocenjujemo letošnji simpozij, moramo upoštevati, da so vprašanja neodvisnosti, narodnostne enakopravnosti in človekovih pravic do obstoja, hkrati pa tudi urejanje medsebojnih odnosov na demokratičnih temeljih vedno bolj v središču pozornosti vsega sveta. Težnja po ohranjanju in razvijanju lastne osebnosti torej v sodobnem svetu aktualizira urejanje enakopravnih odnosov med narodi na novih temeljih. Gre torej tudi za utrjevanje miru in novih, pravičnejših mednarodnih odnosov. Na simpoziju so tudi opozorili na prispevek lanskoletne konference v Helsinkih in še posebno na srečanje neuvrščenih dežel v Colombu, kjer je bil znova poudarjen pomen mednarodnega sodelovanja v razvoju izobraževanja posameznih dežel.

Ob tem je znova treba poudariti vlogo naše države pri uresničevanju teh smotrov. Po mnenju številnih udeležencev simpozija je Jugoslavija zgled, kako se je treba lotiti teh vprašanj. Že to, da je bil simpozij organiziran v naši državi, je priznanje Jugoslaviji in njeni politiki. Udeleženci so se ob koncu zahvalili naši državi in Vojvodini za trud pri organizaciji tega posvetovanja. Zahvala je veljala tudi neposrednim organizatorjem — pedagoškemu inštitutu Vojvodine, organizaciji UNESCO in jugoslovanski komisiji za sodelovanje z UNESCO.

Simpozij je pomemben še z drugih vidikov: Kljub temu da se po vsem svetu zelo zanimajo za uresničevanje narodnostne enakopravnosti v vzgoji in izobraževanju, pa podatki o tem še niso dovolj raziskani. Posledica tega so različne metode dela pa tudi različno razlaganje podatkov. Tudi to se je pokazalo v Novem Sadu. Stopnja analize in reševanje problema sta v vsaki deželi različna — pač glede na razmere, ki v njej vladajo. Po drugi strani pa še vedno ni mogoče dobiti izkušenj in rezultatov nekaterih dežel, pa tudi ustaljen način in praksa take mednarodne izmenjave sta pomanjkljiva.

Vse to je spodbudilo udeležence simpozija, da so predlagali več ukrepov vse mednarodne skupnosti, da bi posamezni napori in dosežki postali skupna »last«. Tako so med drugim predlagali, naj bi začeti dialog nadaljevali, izmenjavali dokumentacijo in strokovnjake, podprli razvoj znanstvenih raziskovanj na tem področju na vseh ravneh, pa tudi združevanje materialnih in ustvarjalnih zmogljivosti vseh dežel, članic Združenih narodov.

Ni dvoma: uresničevanje tako zasnovanega programa bi pomagalo izboljšati položaj narodnosti v mnogih deželah, uresničevanje narodne enakopravnosti v vzgoji in izobraževanju pa bi dobilo v sodobnem svetu ustrezno mesto.

DRAGAN PAVLOVIĆ

Na plenarni seji Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja, ki je bila pred nedavnim v Mariboru, so izročili plaketo zveznega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije VALENTINU PIVKU, podpredsedniku republiškega odbora Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja Slovenije, in ravnatelju gimnazije v Kranju, za dolgoletno in prizadevno delo v sindikatih. To priznanje je prejel tudi ANTON VUČAK, predsednik občinskega odbora sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja, predsednik osnovne organizacije sindikata na posebni osnovni šoli v Murski Soboti ter član predsedstva in občinskega sveta Zveze sindikatov Murska Sobota.

Vsem naprednim predvojnim prosvetnim delavcem!

Na podlagi pravil Društva za preučevanje dejavnosti naprednih prosvetnih delavcev Jugoslavije do 1. aprila 1941. leta

v a b i m o

na sestanek prosvetne delavce, ki so progresivno delali v navedenem obdobju na območju Slovenije. Skladno z društvenimi pravili bo na tem sestanku ustanovljen društveni pododbor za Slovenijo, pogovorili pa se bomo tudi o dosedanjem in prihodnjem delu.

Sestanek bo v soboto, 23. oktobra, ob 9. uri, v Samovi ulici 9-II — poleg Centralnega stadiona v Ljubljani.

Društvo za izučevanje delatnosti naprednih prosvetnih radnika Jugoslavije do 1. aprila 1941. leta

Prijateljstvo - sodelovanje

Znano je sodelovanje prosvetnih listov balkanskih dežel — saj smo doslej že dvakrat imeli skupen kongres (najprej v Sofiji — Bolgarija, nato v Jugoslaviji — Crikvenica); letos oktobra bo kongres v Bukarešti. Izmenjujemo si časnike, pošiljamo sestavke o pomembnejših novostih in dosežkih v šolstvu posameznih dežel.

Temu skupnemu prizadevanju so se letos pridružili še poljski prosvetni listi in časniki. (Najbolj razširjen je tednik »Glos Nauczycielski«, ki ima nad 200.000 naročnikov.)

Zaradi medsebojnega spoznavanja in sodelovanja je prišlo na strokovno srečanje v Jugoslavijo osem poljskih prosvetnih strokovnjakov in urednikov listov: dr. Francišek Filipovič, dr. Stefan Radomski, dr. Ričard Vrožinski, Stanislav Žešnjak, Anžej Kavka, Vjenčeslav Puto, Alicija Račevič in Eva Rajukovska.

Skupina prijateljev: uredniki in novinarji s Poljske skupaj z uredniki in novinarji jugoslovanskih prosvetnih listov

(Foto: Jože Gal)

Ustavili so se v Beogradu, Zágrebu, na Reki, si ogledali več šolskih zavodov, uredništev prosvetnih listov, pa tudi naravnih in kulturnih znamenitosti in lepot Jugoslavije. Osrednji del srečanja je bil v Domu prosvjetnih radnika Hrvaške v Crikvenici, kjer smo ob referatih in v razpravi lahko spoznali njihova prizadevanja na področju šolstva — oni pa naša ter prispevek prosvetnih listov pri razvoju vzgoje in izobraževanja (referat Nikola Nikića, predsednika sekcije prosvetnih listov republik in pokrajin Jugoslavije).

Navajam nekatere značilne misli iz poljskega referata »Samostojno vzgajanje in izobraževanje učiteljev«:

Brez dobro izobraženega učiteljstva ni mogoča nikakršna reforma. Zato so pri reformi poljskega šolstva najprej posvetili pozornost dodatnemu izobraževanju učiteljev. Kdor opravi predpisane dodatne izpite, dobi naziv magistra (kar pa ne pomeni isto kot pri nas). Od približno 220.000 učiteljev, kolikor jih poučuje v osnovnih šolah, jih je v zadnjih letih doseglo ta naziv že 40.000. Trenutno jih izredno študira okrog 70.000. Med temi so žene do 35. leta in moški do 40. leta starosti. Vsako leto uspešno konča študije od 15.000 do 20.000 učiteljev. Takšen izreden študij traja štiri leta in terja od učiteljev velike napore. Imajo izdelan natančen sistem izobraževanja pa tudi samostojnega izobraževanja. Učitelji dobijo programe in učno gradivo; na voljo pa so jim tudi številna predavanja po radiu in televiziji.

Strokovno izpopolnjevanje je za vsakega človeka privlačno. Treba mu je le omogočiti dobre možnosti za delo: stanovanje, možnost prehrane. Ne morejo se pohvaliti, da je to v vseh primerih urejeno. Prizadevajo pa si, da bi bilo čim bolje. Prosveta mora v korak z razvojem industrije, gospodarstva pa tudi kulture. Zato potrebujemo veliko mladih učiteljev. Natanko imajo preučeno, kakšen mora biti kandidat za učiteljski poklic. Poleg znanja so zelo pomembne tudi organizacijske sposobnosti. Do leta 1980 se bo v Poljski strokovno usposobilo za delo okrog 80.000 novih učiteljev. Če govorimo o učiteljih za srednje, višje in visoke šole, je treba povedati, da na univerzi že od prvega dneva študija posebej izobražujejo in vzgajajo tiste študente, ki bodo postali učitelji.

Učitelje spodbujajo tudi k podiplomskemu študiju. Pri tem — kot tudi pri samostojnem izobraževanju učiteljev — sodeluje s svojo vsebino tudi več prosvetnih časopisov.

N. MAURER

S seje republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje

Ocena in načrti

Republiški komiteji so novost v našem sistemu upravnih organov. Delujejo šele dobro leto, vendar pa so že opravili pomembno delo. Svojo dejavnost so začeli v zelo razgibanem obdobju: to je bil čas uvajanja novega družbenopolitičnega sistema, v katerem je bilo treba številne zakone uskladiti z ustavo, pripraviti srednjeročne načrte in javnost spodbuditi k razpravi o osnutku zakona o združenem delu.

Poleg teh nalog, skupnim vsem komitejem, sta pri delu republiškega komiteja pomembni še dve nalogi: prizadevanje za utrditev samoupravnih interesnih skupnosti in s tem svobodne menjave dela ter reforma na vseh področjih vzgoje in izobraževanja. Posebno pozornost je posvetil komite uvedbi usmerjenega izobraževanja: pomagal je reševati različna vprašanja, tako pri strokovni zasnovi projekta usmerjenega izobraževanja kot tudi pri organizaciji javne razprave o njem. Zavzemal se je tudi za to, da bi bil zagotovljen denar, s katerim bi lahko v prihodnjem srednjeročnem obdobju strokovno temeljto pripravili in uvedli reformo. Tudi prvi praktični koraki v usmerjeno izobraževanje reforme pedagoškega šolstva v šolskem letu 1975-76 so delo republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje.

Ko so na seji, letošnjega 28. septembra, kritično ocenjevali dosedanje delo, so posebej poudarili: Uspešno je bilo sodelovanje z organizacijami, katerih predstavniki so člani komiteja — z Zvezo skupnosti za zaposlovanje pri poklicnem usmerjanju mladine in pri pridobivanju kandidatov za pedagoške poklice, z Zvezo skupnosti otroškega varstva, z izobraževalno skupnostjo Slovenije in telesnokulturno skupnostjo pri pripravi osnutkov samoupravnih sporazumov o temeljih srednjeročnih načrtov za njihova področja, za pospešeno ustanavljanje posebnih izobraževalnih skupnosti in pripravo minimalnih vzgojnoizobraževalnih standardov. Republiški komite je tudi usklajeval delo različnih organizacij, ki delujejo na vzgojnoizobraževalnem področju.

Za posamezne naloge je oblikoval ustrezne delovne skupine, za sodelovanje pa je pridobil tudi vse pomembnejše strokovne ustanove.

Predsednica komiteja Ela Ulrih-Atena je poudarila: »Živahne razprave na sejah so dokazale, da so člani komiteja dobro povezani s prakso, njihove pripombe pa so prispevale k izboljšanju strokovnih programov.«

In še pogled vnaprej: program dela komiteja za prihodnje obdobje vsebuje vsa pomembna vprašanja s področja vzgoje in izobraževanja. Osrednja pozornost bo veljala uvajanju usmerjenega izobraževanja. Komite bo zavzeto sodeloval tudi pri vprašanjih, kot so: priznavanje strokovne usposobljenosti delavcev, dopolnilno šolanje otrok zdomcev, preučevanje zakonov s področja otroškega varstva in različne naloge s področja telesne kulture. Vsestransko bo treba preučiti preobremenjenost učencev na različnih stopnjah in vrstah šol, ki je — kot je poudarila predsednica komiteja — hkrati idejni, pedagoški in psihološki problem.

Omenimo še eno izmed pomembnejših nalog — analizo o tem, kako poteka pouk samoupravljanja s temelji marksizma na srednjih šolah. Stvarna ocena pouka bo prav gotovo pripomogla k odpravljanju napak, ki so večkrat predmet kritike v naši javnosti.

ZA SMOTRNO NAČRTOVANJE

Na seji so razpravljali o osnutkih dveh pomembnih dokumentov, ki bosta uravnavala razvoj vzgoje in izobraževanja v prihodnjem obdobju; pripravila ju je izobraževalna skupnost Slovenije. Gre za samoupravni sporazum o temeljih načrta izobraževalne skupnosti Slovenije za obdobje 1976 do 1980 in za minimalne vzgojnoizobraževalne standarde za vsa področja vzgoje in izobraževanja — od predšolske vzgoje do visokega šolstva.

Samoupravni sporazum o temeljih načrta izobraževalne skupnosti Slovenije naj bi sklenili vsi delovni ljudje v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela ter v samoupravnih delovnih skupnostih in občani v delovnih skupnostih. S tem sporazumom naj bi solidarno zagotovili enake možnosti za osnovno izobraževanje vse mladine, za pospešeno uvajanje celodnevne šole. Omogočili naj bi tudi preobrazbo srednjega in visokega šolstva v celostno zasnovano usmerjeno izobraževanje — v skladu z dolgoročnimi potrebami in interesi združenega dela v Sloveniji.

Minimalni standardi bodo zanesljivo merilo za načrtovanje vzgojnoizobraževalnega programa. V osnovnem izobraževanju naj bi z njimi predvsem zagotovili šolanje vseh otrok po enotnem in obveznem učnem programu skladno z zakonom o osnovni šoli in drugimi predpisi. Ti standardi so kakovostna izpopolnitev že uveljavljene metodologije za vrednotenje solidarnostnega programa občinskih izobraževalnih skupnosti v letih 1974 do 1976. V usmerjenem izobraževanju naj bi na temelju teh standardov zagotovili uresničitev programa, sprejetega za to leto.

V razpravi je bilo poudarjeno, da je treba dokumenta ocenjevati glede na to, ali zagotavljata ustrezno raven in kakovost vzgojnoizobraževalnega dela, o obsegu dejavnosti pa se bo treba posebej dogovarjati.

Na to bodo odgovorile razprave v združenem delu, v katerih bo treba uskladiti potrebe različnih področij.

MARJANA KUNEJ

V tednu »Komunista«, ki poteka v občini Kočevje pod geslom Človek, delo, kultura, so 24. septembra v avli nove osnovne šole v Kočevju učenci brali svoja literarna dela in pokazali vse, kar so se naučili pod vodstvom svojih učiteljev (Besedilo in foto: F. Brus)

prosvetni delavec

List izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja SRS in izobraževalna skupnost SRS – Izhaja štirinajstdnevno med šolskim letom – Ureja uredniški odbor. Direktorica in glavna urednica Neža Maurer, odgovorna urednica Marjana Kunej, tehnična urednica Tea Dominko.
Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon 22-284, poštni predal 355-VII.
Rokopisov in fotografij ne vračamo.
Letna naročnina: 50 din za posameznike, za šole in druge ustanove 80 din. Št. tek. računa 50100-101-16915.
Tiska ČZP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643
Po mnenju republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je list „Prosvetni delavec" prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

Šola in življenje

Problemi tehničnega pouka v osnovnih in srednjih šolah Slovenije

OSNOVNA ŠOLA

Značilnosti tehničnega pouka kot učnega predmeta

V naši socialistični družbi vse bolj prevladuje mišljenje, da je treba razvijati tehnično kulturo in strokovno usposobljenost vseh državljanov. Glede na to je posebej poudarjen pomen tehnične vzgoje in proizvodnega dela kot najvažnejšega dejavnika v povezovanju šole z življenjem in neposredno vključevanje v družbeni in proizvodni razvoj kraja, v katerem deluje.

Tehnični vzgoji je v naših osnovnih šolah odmerjenih 432 ur ali 6,3 % skupnega števila ur v osemletnem šolanju. Spodnja tabela prikazuje odnos med tehničnim, likovnim in glasbenim poukom (v skupnem številu ur) pri nas in v nekaterih drugih socialističnih deželah.

Država	Likovno — glasbeno področje	Tehnični pouk
ZSSR	6,3	15,2
NDR	6,9	9,1
SFRJ	12,2	6,3

S tem, da sem vzel ravno likovno-glasbeno področje, ne želim dokazovati, češ da je temu področju namenjenih preveč ur. Opozoril bi rad le na to, da posvečamo tehničnemu pouku premalo pozornosti.

Način, kako se lotevamo tehničnega pouka v osnovnih šolah, je pomemben posebno sedaj, v času reforme srednjega šolstva — usmerjenega izobraževanja. Osnovna šola mora dati učencu osnovo za napredovanje v srednji šoli, tako da bo pravilno izbral področje, ki ga veseli in na katerem bo z veseljem delal in napredoval. Kakšno vlogo ima tehnični pouk na tej stopnji izobraževanja? Zelo veliko. Ustvariti mora predvsem temelj za tehnično vzgojo, pripraviti učenca in pospešiti proces usposabljanja kadrov tehnično usmerjenih šol. S tem bomo ustvarili možnosti za organizirano in načrtno ustvarjanje elementarne tehnične kulture učencev v tem pomembnem razvojnem obdobju njihovega življenja. Povedano drugače: v osnovni šoli je treba zagotoviti čas za uvajanje učencev na področje tehnične vzgoje in proizvodnje, za delo v šolski delavnici ali na drugih proizvodnih mestih.

Kritično o uresničevanju učnega načrta tehničnega pouka

Sedanji učni načrt tehničnega pouka v osnovni šoli je veliko preobsežen. Glede na to bi bilo najbolje najprej pregledati preveč obširno gradivo (vsaj za 7. in 8. razred), ugotoviti nekatere osrednje kategorije in določiti področja, ki morajo biti zastopana v učnem načrtu. Jasno je, da moramo učence seznaniti s tehniko in z osnovami tehnične obdelave, to pa še ne pomeni, da morajo znati vse. Mnogo pomembnejše je, da se učenci spoznajo s tehničnimi načrti in zakonitostmi, ki veljajo ne samo za les in kovino, temveč tudi za druge materiale.

Preobsežen učni načrt je torej glavni razlog, da se pri urah tehničnega pouka več govori, kot dela. Prav gotovo je način dela značilen za premalo strokovno pripravljene učitelje. Zadenemo torej na nov problem: pomanjkanje učiteljev tehničnega pouka in sprejemanje učiteljev iz raznih področij tehnike, pa tudi študentov, ki pri študiju niso bili uspešni. Problematična je tudi organizacija študija na nekaterih visokih šolah, ki usposabljajo učitelje tehničnega pouka glede na njihov program in zahtevnost. Že razlika med pedagoško akademijo v Ljubljani in v Mariboru je velika, naloga obeh pa je, da usposabljata učitelje tehničnega pouka za vso našo republiko.

Obstaja pa tudi nasprotna težnja izvajanja načrta tehničnega pouka. Ta težnja je oprta le na oblikovanje določenih delovnih veščin in navad, zato je vsebina dela pri tehničnem pouku večkrat osiromašena in ozko usmerjena. V mnogih naših šolah še vedno obstajajo tendence obrtniške ročne spretnosti, zaradi česar pojmujejo tehnično vzgojo kot neposredno pripravo za normalno delo v proizvodnji. To pa je povsem napak.

Podatki, dobljeni z anketo na osnovnih šolah mariborske regije, potrjujejo, da je vse to res. Od 28 osnovnih šol so povsem uresničili učni načrt v 5 (14,3 %) šolah, v 23 (85,7 %) pa samo delno. Razlogov za to je lahko več: preobsežna učna snov, slabe materialne možnosti za delo, težnja po zoževanju učnega načrta, nestrokovnost učiteljev itd.

Ne glede na vse te objektivne težave pa lahko iščemo krivdo tudi sami pri sebi. Imamo šole, ki so materialno dobro opremljene, pa kljub temu ne uresničujejo programa tehničnega pouka. Ponavadi se celotno delo opredeli na predavanje o tehniki in tehničnih predmetih. V nekaterih šolah prevladuje hotenje, da bi ta predmet delili na teorijo in prakso, pri tem pa najpogosteje prevladuje teorija. Tehnični pouk se tako spreminja v teoretični pouk, element konstruktivnega in proizvodnega dela oziroma uporaba teoretskih znanj, ki so jih učenci pridobili pri tem predmetu ali predmetih naravoslovne skupine, se zanemari. Posledica tega je majhno zanimanje za ta predmet, saj ni zadoščeno učenčevi ustvarjalni fantaziji.

Glede na to, da se učni načrti vsakega predmeta preverjajo v praksi, izboljšujejo pa na temelju dobljenih izkušenj, je naloga vsake šole, vsakega učitelja, da sledi navodilom učnega načrta. Da bi lahko kritično preučevali našo prakso, je treba razvijati sistem načrtovanja učnega procesa, predvsem učno in tehnično dokumentacijo, materialne osnove in zmožnosti itd. Brez teh pomagal ne bomo mogli verificirati in izboljšati načrta tehničnega pouka na osnovnih šolah. Na žalost se v nekaterih šolah še niti ne zavedajo, da bi bilo to potrebno.

SREDNJE ŠOLE

Tehnični pouk pred reformo srednjega šolstva

Mnogo več težav kot v osnovnih pa je s tehničnim poukom v srednjih šolah (gimnazijah, pedagoških gimnazijah...). Najprej poglejmo, kako velike so razlike v številu ur tehničnega pouka po posameznih republikah.

Tehnični pouk s proizvodnim delom — deset do petnajstdnevno proizvodno prakso — znaša poprečno za vsak razred 132 ur. Tehničnemu pouku s proizvodnim delom je v gimnazijah odmerjenih 528 ur. Če označimo to število ur z indeksom 100, tedaj nam primerjalni pregled po republikah pokaže tole sliko:

SFRJ	528 ur	100 (indeks)
SR BiH	864 ur	163,6
SR Hrvatska	474 ur	89,7
SR Slovenija	321 ur	60,8
SR Srbija	288 ur	54,5
SR Makedonija	252 ur	47,7
SR Črna gora	234 ur	44,3

Če z indeksom 100 označimo število ur, namenjenih splošni tehnični vzgoji in proizvodnemu delu v naših gimnazijah, in to primerjamo s srednjimi splošno-izobraževalnimi šolami v nekaterih socialističnih državah, dobimo tole podobo:

SFRJ	528 ur	100 ali 10,4 % od skupnega števila ur
NDR	720 ur	140 ali 14,0 % od skupnega števila ur
ZSSR	1.356 ur	269 ali 33,3 % od skupnega števila ur
ČSSR	1.440 ur	287 ali 28,3 % od skupnega števila ur
Madžarska eksperimentalni oddelki	2.160 ur	428 ali 39,0 % od skupnega števila ur

Mnogo se govori (in žal tudi uveljavlja) o skrčevanju in fakultativni uvedbi tehničnega pouka. Kako zelo napak je to, nam brez obširnega pojasnjevanja dokazuje preglednica o vlogi in mestu tehničnega pouka — vzgoje v navedenih socialističnih državah.

Mesto tehničnega pouka v usmerjenem izobraževanju

Znano je, da v vsej Jugoslaviji prehajamo na novi učni načrt tehničnega pouka za usmerjeno izobraževanje. Po tem načrtu so začele delati že od lanskega šolskega leta nekatere šole v Sloveniji, SR Hrvaški in pa v SAP Vojvodini. Program proizvodno-tehničnega pouka, kot se sedaj imenuje, je ponovno aktualiziral vprašanje ustreznega usposabljanja učiteljev, ki bi uresničevali začrtane naloge. Te naloge so danes mnogo širše in večje. Glede na to je povsem razumljivo, da novi programi in naloge tega učnega področja postavljajo tudi nove naloge za usposabljanje učitelja.

Delovna in politehnična izobrazba v pripravljalni fazi usmerjenega izobraževanja se ustvarja s pomočjo:

— vsega pouka, posebno pouka naravoslovnih znanosti in matematike

— učnega predmeta proizvodno-tehničnega pouka

— fakultativnih in izbirnih programov

— družbenokoristnega dela učencev

— svobodnih delovnih, tehničnih, učnih in proizvodno-tehničnih dejavnosti učencev

Jedro proizvodno-tehničnega pouka je proizvodno delo (v ustrezni panogi proizvodnje), ki je organizirano na industrijski način in tehnično zasnovano. Vsebina proizvodno-tehničnega pouka ni usmerjena prvenstveno na konkretno proizvodnjo; z vključevanjem učencev v proizvodno delo že poteka prvo usmerjanje mladih za ustrezen poklic (poklicno usmerjanje).

Oglejmo si sedaj (po glavnih poglavjih) program proizvodno-tehničnega pouka za I. in II. razred splošne srednje šole, ki je bil podan na jugoslovanskem zboru v Beogradu leta 1975.

1. Energetika
2. Elektrotehnika in elektronika
3. Merjenje, regulacija, nadzor in upravljanje
4. Tehnološki procesi in sistemi
5. Organizacija, načrtovanje in priprava procesa proizvodnje
6. Tehnika v vsakodnevnem življenju
7. Osnove informatike
8. Notranji transport
9. Mehanizacija in kemizacija kmetijske proizvodnje

Letos je bil sprejet začasni učni načrt za proizvodno tehnični pouk v prvi fazi usmerjenega izobraževanja tudi pri nas v Sloveniji. Podajam poglavja začasnega učnega načrta za pedagoško smer, ki mi je bil dosegljiv:

A. Pouk v učni delavnici:
- a) obdelava lesa
- b) obdelava kovin
- c) praktični pouk iz elektrotehnike in elektroenergetike
- d) elektronika

B. Pouk v proizvodni organizaciji združenega dela:
- a) priprava dela
- b) proizvodnja
- c) kontrola v proizvodnji
- d) vzdrževanje

Kot vidimo, je dobil končno tudi v srednjem šolstvu tehnični pouk svoje ustrezno in družbeno potrebno mesto. Vsekakor pa smo sedaj šele na začetku in zato je naloga vsakega delavca v vzgoji, posebno učiteljev tehničnega pouka, da po svojih zmnožnostih prispevajo k razvoju vseh teh vidikov sodobnega tehničnega pouka, najprej v osnovni šoli, nato pa dalje v ciklusu usmerjenega izobraževanja. Vsekakor pa je treba najprej narediti ustrezno bazo tehničnemu pouku v osnovni šoli, da bomo lahko vse te načrte brez večjih težav izpeljali tudi v srednjih šolah. Zato so potrebni novi ustrezni učbeniki v osnovnih in nato še bolj v srednjih šolah, ki jih sedaj nismo imeli. Še važnejše pa je, da se posveti čim več pozornosti izobraževanju in usposabljanju ustreznih učiteljev in dopolnilnemu izobraževanju teh, ki so delali še po starem učnem načrtu. Le tako bo dobil tudi tehnični pouk ustrezno mesto v našem vzgojno-izobraževalnem sistemu.

IVAN GERLIČ

Povratno izobraževanje in združeno delo

Beogradski izdavačko-grafički zavod je v Biblioteki XX. stoletja izdal knjigo Povratno obrazovanje i udruženi rad, ki jo je napisal dr. Dušan Savićević, izredni profesor in predstojnik oddelka za pedagogiko filozofske fakultete v Beogradu.

Avtor obravnava eno izmed vprašanj, ki so prav sedaj zelo aktualna pri nas in v svetu. Združevanje in povezovanje vzgoje in izobraževanja z delom je eno temeljnih načel vsakega sodobnega izobraževanja. Problematika povratnega izobraževanja je za nas še posebno pomembna na sedanji stopnji razvoja, ko želimo na načelih in temeljih nove ustave in dokumentov X. kongresa ZKJ reformirati vzgojnoizobraževalni sistem, in to pomembno dejavnost povezati z združenim delom. Brez tega namreč reforma ni mogoča. Povratno izobraževanje ima pri tem pomembno vlogo.

Avtorjeve analize so marksistično zasnovane in izhajajo iz naše teorije in prakse. Bralec ne ostane brez odgovora na osrednja vprašanja. Na temelju lastnih raziskovanj in preučevanj drugih avtorjev — pri tem izhaja iz marksističnega vidika in opredelitev ZKJ — nakazuje dr. Savičević poti, po katerih bi bilo treba kreniti, in težave, ki jih moramo rešiti, če hočemo uresničiti zamisel o povratnem izobraževanju.

Na popularen, jasen in pristopen način opozarja avtor na slabosti sedanjega sistema vzgoje in izobraževanja, pa tudi na to, kako jih je treba odpraviti. V svoji analizi je razčlenil temeljna vprašanja našega vzgojnoizobraževalnega sistema, posebej pa opozarja na pedagoške, sociološke, družbenoekonomske, psihološke in druge vidike. V tem sta tudi vrednost in pomen te knjige. Napisana je tako, da bo koristen priročnik vsem, ki se ukvarjajo z vprašanji vzgoje in izobraževanja: prosvetnim delavcem v praksi, vzgojnoizobraževalnim organizacijam, teoretikom, družbenim delavcem idr.

Knjiga je razdeljena na štiri poglavja: Koncepcijske in pojmovne relacije, Temeljne dimenzije povratnega izobraževanja, Povratno izobraževanje in spremembe jugoslovanskega vzgojnoizobraževalnega sistema in Povratno izobraževanje v primerjalni perspektivi. V prvem poglavju je vsebina razdeljena na tri razrede: permanentno izobraževanje, izobraževanje odraslih ter izobraževanje ob delu in iz dela — povratno izobraževanje. Drugo poglavje obravnava socialno-ekonomske, znanstveno tehnološke in psihološko-pedagoške dimenzije povratnega izobraževanja in svobodni delovni čas kot dimenzijo tovrstnega izobraževanja. Tretje poglavje je namenjeno spremembam na posameznih stopnjah izobraževanja pri nas in v drugih izobraževalnih in kulturnih ustanovah in družbenih organizacijah. Zadnje poglavje je povzetek prejšnjih poglavij — pregled teoretičnih pogledov in mišljenj v svetu in pri nas o problemih povratnega izobraževanja.

Dr. Savičević v svoji študiji tudi pojasnjuje temeljne strokovne izraze, podaja genezo in zgodovinsko analizo nekaterih pedagoških in vzgojnoizobraževalnih pojavov — vse to pa poljudno in povezuje s sedanjo aktualno problematiko pri nas. Ko govori o izobraževanju in združenem delu, ne uporablja naših političnih dokumentov mehanično, ampak jih obravnava kot izvedenec in ustvarjalec.

Povratno izobraževanje je po njegovem strategija sistema permanentnega izobraževanja, ki se nanaša na vse odrasle.

Knjiga tudi dokazuje, da avtor temeljito pozna tujo in našo literaturo ter izkušnje o vsej vzgojnoizobraževalni problematiki. Tisti, ki bo prebiral to knjigo, bo dobro spoznal vse, kar se na tem področju dogaja v svetu in pri nas. Avtor zelo kritično razčlenjuje našo in tujo literaturo in izkušnje, ter opozarja na razlike v posameznih stališčih.

Skratka: priročnik za vse, ki se ukvarjajo z vprašanji reforme, vzgoje in izobraževanja.

VASKO RAIČEVIĆ

čim bolje se bomo poznali...

Trdnejši temelji

»Minimalni standardi za osnovno izobraževanje izhajajo iz zakonskih obveznosti in dogovorjenih dejavnostih v obsegu, ki ga predpisuje učni načrt s predmetnikom, z učnimi načrti za posamezne učne predmete in z drugimi za šolo obveznimi vzgojnoizobraževalnimi dejavnostmi ter zakoni in izvršilnimi predpisi za osnovne šole in za organizacije za izobraževanje in usposabljanje otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju — osnovne šole.

(Citat iz predloga)

Predlog dalje navaja in razčlenjuje minimalni standard. Vse zakonske obveznosti in dogovorjene dejavnosti, ki jih šteje pod točko A), so hkrati osnova solidarnostnega programa občinskih izobraževalnih skupnosti; tiste dejavnosti, ki so navedene pod B), pa so osnova za dogovorjeni program občinskih izobraževalnih skupnosti. Toliko za osnovne šole.

Tako ugotavljamo, da smo dobili prvič nekak trden program šolskega in zunajšolskega dela. Obveznosti, dolžnosti so razdeljene; obsegi dejavnosti znani.

Prav zaradi te trdnosti, ki jo vnašajo minimalni standardi v naše šolstvo, je razumljivo, da so se na seji skupščine izobraževalne skupnosti Slovenije (30. septembra letos) delegati izvajalci in uporabniki resno vprašali, kako je možno, da ima tako jasno začrtana vzgojnoizobraževalna dejavnost tako negotovo materialno osnovo. Delež za to področje se — kot je znano — obračunava od ostanka dohodka. Dohodek pa je negotova postavka. Ostanek dohodka je še bolj negotova postavka. Če bi vsi uporabniki do skrajnosti pošteno in vestno obračunavali deleže za vzgojnoizobraževalno dejavnost, bi se naši družbi vendarle dogajalo, da od trimesečja do trimesečja ne bi vedela, pri čem je po količini sredstev za šolstvo.

Zato si moramo najprej prizadevati najti drugo, trdnejšo materialno osnovo za šolske dejavnosti — od male šole do univerze. Tako pa so pogosti primeri — prav na tej seji so spet sklepali o enem izmed njih — da krije šolstvo svoje primanjkljaje z bančnimi posojili.

V razpravi so ugotovili, da je bilo v samoupravnih interesnih skupnostih premalo razprav o združenem delu. O menjavi dela. O dejstvu, da je znanje strokovnjakov v vseh panogah našega gospodarstva tudi dosežek učiteljevega minulega dela — če uporabimo ta izraz. Mnogo je težav v gospodarstvu — in to se dvojno odsvita v šolstvu. Šole naj bi npr. varčevale pri nakupu knjig. Posledice: otroci bodo manj brali, manj se bodo naučili, manj znali; knjige bodo neprodane obležale v založbah. Nobene poteze v šolstvu ni mogoče narediti, ne da bi se posledice razširile v več smeri.

Delegati — izvajalci tudi niso mogli mimo osebnih dohodkov prosvetnih delavcev. V gospodarstvu se sicer negotovo in nesorazmerno, a vendarle vztrajno dvigajo, v šolstvu pa so zadnje čase spet nazadovali. Tako je ena od delegatk dejala približno takole: Učitelji-pedagogi menimo, da smo v neenakopravnem položaju z uporabniki našega dela in znanja. Pri sklepanju o naših osebnih dohodkih dvigajo roke (v soglašanje ali nasprotovanje) delegati iz delovnih organizacij. Mi si tega ne moremo privoščiti v njihovi organizaciji. Pa je osebni dohodek delavcev v podjetju često tudi rezultat našega dela, saj smo jih mi učili.

Pojem združenega dela je torej med našimi ljudmi že krepko zasidran. Treba ga je le v obeh smereh enakopravno izvesti.

Po razpravi so delegati glasovali za minimalne standarde v našem šolstvu. Minimalni standard za osnovno šolstvo je izglasoval tako zbor porabnikov kot zbor izvajalcev, pri predlogih za minimalne standarde srednjega ter visokega in višjega šolstva pa so delegati menili, da jih je nujno treba jemati samo kot izhodišča in jih še primerno dopolniti. Tako so sicer glasovali zanje, toda naziv je »Izhodišča za minimalne vzgojnoizobraževalne standarde na področju srednjega šolstva, šol organiziranih po zakonu o poklicnem izobraževvanju in domov za učence teh šol« ter »Izhodišča za minimalne vzgojnoizobraževalne standarde na področju visokega šolstva.«

NEŽA MAURER

Nova šola v Solkanu

Moderno in uporabno

V Solkanu je zrasla nova šola — v novogoriški občini prva po desetih letih. Zgrajena je bila s samoprispevkom delovnih ljudi. Moderno, funkcionalno, estetsko ubrano z okoljem in zanimivo razgibano stavbo je skonstruiral domačin, arhitekt Tomaž Vuga, zgradilo pa jo je SGP Primorje Ajdovščina. Zemljišče, projekti, gradbena dela, oprema in drugo je stalo 30,936.000 din.

Solkan je novo šolo zelo potreboval, saj so učitelji in učenci že veliko let delali v nevzdržnih razmerah. Pomanjkanje učilnic, skoraj neuporabne sanitarije, slabo ogrevanje, nezadostna razsvetljava in še marsikaj je oteževalo zahtevno vzgojno izobraževalno delo. Ob šoli ni bilo niti telovadnice niti prostorov za svobodne dejavnosti.

Prav zato znajo učenci, učitelji in starši novo pridobitev še posebno ceniti. Delo bo v novih razmerah lažje, toda tudi dolžnosti do skupnosti, ki je prispevala toliko denarja, bodo večje. Na šoli želijo, da bi postala nova šola kulturno in športno žarišče Solkana.

Prostorna šolska avla je bila že od vsega začetka določena za razstavno galerijo, saj je prav likovno ustvarjanje otrok v zadnjih letih najbolj opazno. Ob pomoči Moderne galerije iz Ljubljane je v avli odprta razstava: izbor slovenske sodobne grafike. Kasneje bodo v razstavni galeriji solkanske osnovne šole razstavljali še mnogi primorski in slovenski grafiki. Likovna umetnost se bo tako približala otroku in njegovim staršem.

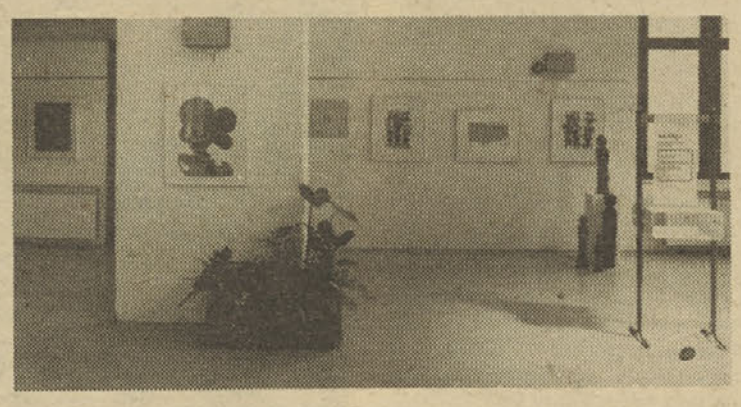

Ob slovesnem odprtju šole je tovarna Gostol, ki ima patronat nad šolo, podarila učencem dragoceno stiskalnico za grafike, ki so jo izdelali delavci sami. Tudi peč za keramiko, ki je zaradi pomanjkanja prostora doslej samevala, je že postavljena v prejšnji mlečni kuhinji. Možnosti za likovno ustvarjanje so dane, veselje učencev pa je vsak dan večje. Tudi svobodne dejavnosti se bodo lahko še bolj razvile zato, ker imajo vsi razredi dopoldanski pouk. Vendar je šola povsem zasedena tudi v popoldanskih urah. Tu gostujejo učenci posebne šole, ki zaradi poškodb ob potresu ne smejo imeti pouka v stari stavbi, učenci šole iz Branika, kjer šolo adaptirajo, in šest oddelkov šol za odrasle pri Delavski Univerzi Nova Gorica.

Učenci lahko dobijo na šoli kosilo in ostanejo v podaljšanem bivanju. Že prvi mesec se je za celodnevno bivanje v šoli odločilo 7 oddelkov učencev.

M. N.

Nepomembni in odrinjeni?

Pred enim letom je bil učiteljem na oddaljenih šolah ukinjen dodatek pri osebnih dohodkih, ki je znašal 10 %. Prizadete so bile predvsem šole v majhnih hribovskih krajih, kjer o družbenem standardu skoraj ni sledu, pa so kljub vsemu izenačene z ljubljanskimi. Za nameček pa je na šolah s kombiniranim poukom znižan osebni dohodek še za dodatnih 5 %.

Dodatek učiteljem na oddaljenih šolah je utemeljen iz veliko razlogov: pomanjkanje ustreznih stanovanj, manjše možnosti uživanja kulturnih dobrin, večje težave in večji stroški za študij učiteljevih otrok, nižja kulturna in intelektualna raven učencev, pomanjkljivo zdravstveno varstvo. Te težave poznajo vsi podeželski učitelji, vsaka šola ima pa še svoje dodatne.

V ljubljanskih občinah je naštete težave »odtehtal« en sam slab argument: da živijo na vasi poleg učiteljev tudi drugi ljudje, pa zato ne prejemajo nobenega dodatka. Ah, marsikakšna vasica je še danes tako »romantična«, da živi v njej poleg domačinov samo še nekaj učiteljev in župnik. Kdo naj potem še dobi dodatek? Bolje bi ga bilo priznati še župniku, kot pa ga odvzeti učitelju. Bolje je namreč, da sta v vasi oba kot pa samo župnik. To pa se ob tako kratkovidni politiki marsikje že dogaja.

Kot delegat bi rad vedel, komu razen učiteljem na podružničnih šolah se je osebni dohodek na mah znižal za 15 %. Tem pa se je to lahko zgodilo, ker so šole zelo oddaljene in tako tudi odrinjene od samoupravljanja — v njihovem imenu so odločale strokovne službe.

Ali je bilo res treba znova prizadeti majhne učiteljske kolektive na oddaljenih šolah, ki so se morali že dosedaj marsičemu odreči?
JOŽE PRAPROTNIK

Vrhnika

Je kriva izobraževalna skupnost?

Občinska izobraževalna skupnost Vrhnika poskuša po svojih močeh izboljšati osebni dohodek prosvetnih delavcev. Osebni dohodki učiteljev in učiteljic so namreč med najslabšimi v občini. Osnovne šole v vrhniški občini ne morejo izplačevati celotnih osebnih dohodkov po samoupravnem sporazumu, temveč samo okrog 80 % le-teh. Je temu kriva občinska izobraževalna skupnost?

— Trenutno imamo dovolj denarja za plačevanje A in B programa, je povedala tajnica občinske izobraževalne skupnosti Vrhnika Mira Šinkovec in pristavila, da bodo na prvi seji njihove skupščine sklepali še o valorizaciji amortizacije. S tem bodo na šolah sprostili nekaj denarja za osebne dohodke, žal pa še vedno ne bo mogoče popolnoma izpolniti določil samoupravnega sporazuma. Tega nam ne dovoljujejo določila resolucije, po katerih so sredstva samoupravnih interesnih skupnosti odvisna od družbenega proizvoda. Ker nimajo podatkov o ustreznem povečanju tega, ne moremo spremeniti višine sredstev za osebne dohodke prosvetnih delavcev.

Zakaj ni na seje skupščine delegatov iz krajevnih skupnosti Ligojno, Zaplana?; Mira Šinkovec, tajnica občinske izobraževalne skupnosti Vrhnika (Foto: Stane Jesenovec)

Občinska izobraževalna skupnost Vrhnika je letos v celoti izpolnila dogovorjeni program. Za prehrano učencev je prispevala po 138 din na učenca, za pomoč pri nakupu učbenikov (matematika) po 21 din na učenca, za ekskurzije učencev od 4. do 8. razreda po 40 din na učenca ter ob proslavljanju stoletnice Cankarjevega rojstva po 40 din na tiste, ki so dobili Cankarjevo bralno značko — kar 1123 je bilo takih. Izobraževalna skupnost je plačala tudi stroške šole v naravi za učence 4. razreda v Valovinah pri Puli in testiranje novincev. Potreben denar so namenili tudi za glasbeno šolo in za osnovno šolanje odraslih pri dopisni delavski univerzi v Ljubljani.

PROSTORI, PROSTORI

— Najhuši problem osnovnega šolstva v vrhniški občini so prostori, je povedala tajnica občinske izobraževalne skupnosti Mira Šinkovec. Imamo samostojno šolo v Borovnici ter osrednji šoli na Vrhniki. Ti imata podružnice na Logu, Drenovem griču, Bevkah ter Podlipi. Ob koncu lanskega šolskega leta je bilo v njih in v posebni osnovni šoli 1970 učencev. Nekaj pa je staršev, ki vozijo otroke v osnovne šole v Ljubljani. Ne zaradi kakih posebnih želja, temveč predvsem zaradi premajhne zmogljivosti oddelkov podaljšanega bivanja na vrhniških šolah. Povprečno je v podaljšano bivanje zajetih od 10 do 11 % otrok, vendar npr. v Borovnici vsak četrti, na Vrhniki pa komaj vsak enajsti otrok, predvsem zaradi pomanjkanja prostora.

Podaljšano bivanje ter posebno osnovno šolo imamo v nekdanjem zdravstvenem domu. Prostori niso primerni. Za posebno osnovno šolo bomo morali pridobiti 400 do 500 kv. m prostora v predvidenih novih gradnjah.

— Kakšne so možnosti za rešitev osnovnošolske prostorske stiske?

— Predvidena je gradnja prizidka k osnovni šoli Ivan Cankar ter k šoli v Borovnici. Pri tej naj bi zgradili tudi novo telovadnico ter uredili kuhinjo in jedilnico. S tem bi omogočili, da bi bil del učencev vključen v celodnevno osnovno šolo. Z gradnjo večnamenskega prostora na Vrhniki pa se bodo izboljšale razmere za telesno vzgojo.

Na osnovnih šolah vrhniške občine večinoma imajo ustrezne učitelje za razredni in predmetni pouk, potrebujejo pa psihologa, pedagoga in socialnega delavca. Zanje pa nimajo delovnih prostorov. Težko je dobiti učitelje za likovno, glasbeno in tehnično vzgojo. Predvsem za študente s teh področij so letos zagotovili 10 štipendij.

Že vsa leta po vojni imajo na Vrhniki glasbeno šolo. V tem obdobju je delovala v različnih organizacijah. Letos bo postala samostojen zavod in dosegla verifikacijo. Za to šolsko leto imajo nad 150 prijav, od tega v oddelku v Borovnici nad 50. Če bo dovolj prijavljencev, bodo odprli tudi oddelek na Logu.

KAJ NAM BODO PRINESLI?

Obravnava minimalnih standardov je razgibala tudi prosvetne delavce v vrhniški občini. Njihova pripomba, da je treba dosledno spoštovati predpisani predmetni pouk, je bila v predlogu upoštevana. Še vedno pa se zavzemajo, da bi bili osebni dohodki prosvetnih delavcev izenačeni z osebnim dohodkom delavcev z enako izobrazbo v gospodarskih panogah. Pogosto se sprašujejo, kaj novega bodo prinesli minimalni standardi, saj je vzajemnost v izobraževalnih skupnostih že dobro vpeljana.

Stane Jesenovec

Posebna osnovna šola Nova Gorica

Obetajo se lepši časi!

Stara stavba, v kateri so bili nekdaj zapori, je že nekaj let rabila učencem in delavcem kolektiva posebne osnovne šole v N. Gorici za šolo. Z adaptacijami, stalnimi popravili in drugimi oblikami se je kolektiv trudil, da bi se učenci kljub izredno slabim in neustreznim pogojem prijetno počutili. Zadnja večja investicija je bila vložena v delavnico, ki smo jo nujno potrebovali in kjer so učenci zaradi lepih, svetlih prostorov najraje ostajali. Delo na šoli smo popestrili z bogatim obšolskim delom. Lepe uspehe so dosegli taborniki odreda Rdeča vrtnica, člani prometnega krožka, pevski zbor, modelarji in drugi. Zaradi tako marljivega dela in neustreznih prostorov, je bila naša šola upoštevana v programu izgradnje šol in vzgojnovarstvenih zavodov v občini N. Gorica, ki naj bi jih gradili iz samoprispevka. To so bili prvi svetli trenutki za nas. V pričakovanju, da pridemo »na vrsto« za gradnjo nove šole, nas je presenetil potres 6. maja. Stavba, ki je bila že prej dotrajana, ni prenesla potresnih sunkov. V stropih so se pojavile luknje, odpadel je omet, pojavile so se razpoke, ki so grozile, da se bo stavba sesula. Strokovna komisija je ugotovila, da stavba ni več uporabna. Učiteljem ni preostalo drugega, kakor da ravnajo, kot je bilo že predvideno za take ali hujše primere. V zelo kratkem času se je pouk znova začel, vendar v izredno težkih razmerah. Učenci so obiskovali pouk v domačih krajih, v prostorih osnovne šole, gasilskih domov in drugod. Seveda smo morali združiti tudi po tri ali štiri razrede, učitelji so se vozili do 20 km daleč na delovno mesto. Tako so nastali dislocirani oddelki posebne osnovne šole v Dobrovem, Grgarju, Desklah, Renčah, Dornberku, Solkanu, Novi Gorici, Šempetru in Ajševici. Nastalo je veliko težav, delavci pa so dodatne naloge opravljali z veliko požrtvovalnostjo in vztrajnostjo.

Novo šolsko leto smo začeli na treh krajih: v osnovni šoli Solkan, v gasilskem domu v N. Gorici — v prostorih delavske univerze in v osnovni šoli v Šempetru. Čeprav so pogoji dela mnogo boljši, kot so bili spomladi, imamo še vedno precej težav, ki jih poskušamo reševati na pedagoških konferencah in aktivih. Še najbolj je prizadet pouk gospodinjstva, praktičnih znanj in tehničnega pouka. Tudi telesna vzgoja bo okrnjena, ko se bo začelo slabo vreme. Vključevanju naših učencev, še posebej srednje prizadetih v novo okolje je težavnejše, saj je zaradi nepoučenosti učencev osnovnih šol slišati neprijetne opazke — to pa poraja spore. Zavedamo se, da je sedaj priložnost, da tudi druge, še bolj kot doslej, seznanimo z našim delom. Učitelji osnovne šole še vedno ne kažejo dovolj zanimanja za naše delo in učence. To je pomanjkljivost, ki je pa pri nas na žalost še zelo pogosta. Zato je pedagoški zbor posebne osnovne šole sklenil, da bomo na stežaj odprli vrata naših razredov. Tako se bodo vsi lahko prepričali, kako pravilno je, če učenec, ki je kategoriziran, obiskuje našo šolo, kjer so dane možnosti, da se z njim individualno ukvarjamo, da razvijamo sposobnosti, ki jih bo v življenju neštetokrat potreboval in podobno. Obenem smo sklenili, da bomo skupno praznovali proslave v Novi Gorici, saj bomo le tako lahko ohranili vezi, ki so z leti nastale med učenci in člani kolektiva. Prav zaradi tega smo praznovali 29. september, dan pionirjev v dvorani PDG v N. Gorici, kjer so učenci imeli pionirsko konferenco. Najlepše darilo tega praznika pa je bilo sporočilo, da so si našo šolo ogledali predstavniki SR BiH, ki so že ob prvem potresu 6. maja obljubili pomoč pri gradnji nove šole. Po ogledu stavbe, ki jo je razmajal potres so obljubili, da bodo prispevali obljubljen denar za novo šolo. Ob tej priložnosti so obiskali šolo tudi: predsednik občine N. Gorica, sekretar OZ ZKS N. Gorica, predsednik SZDL in drugi. Sklenili so, da bo temeljni kamen položen januarja 1977, šola pa bo slovesno odprta 15. septembra 1977, ko bomo praznovali 30-letnico priključitve Primorske k Jugoslaviji. To bo velik praznik za nas, pa tudi dokaz bratstva in solidarnosti med narodi SFRJ.

MIRKO BRULC

tem bolje bomo delali...

PO SVETU

Temeljit študij in obvezno izpopolnjevanje

»Učitelj je odločilen dejavnik v socialistični vzgoji mladih generacij.« Te Leninove besede je na začetku pogovora poudaril Oleg Ivanovič Ternovoj, prorektor za učno delo moskovskega državnega pedagoškega inštituta Vladimir Iljič Lenin, najstarejše učiteljske šole v ZSSR, stare 103 leta.

Sovjetski učitelji se šolajo na 200 pedagoških inštitutih (to so visoke šole, namenjene predvsem izobraževanju učiteljev in napredku pedagogike) in na 68 univerzah, ki izobražujejo predvsem znanstvene delavce in strokovnjake za družbene dejavnosti zunaj prosvete. Pedagoški inštituti so v vseh večjih glavnih mestih sovjetskih republik in drugih večjih središčih države. Imajo tudi 408 srednjih pedagoških šol, ki odmirajo, saj tudi v Sovjetski zvezi prehajajo na visokošolsko izobraževanje prosvetnih delavcev.

Moskovski pedagoški inštitut Vladimir Iljič Lenin je ne samo najstarejši, temveč tudi največji in najuglednejši v vsej deželi. Za posebne zasluge pri razvoju ljudske prosvete je prejel visoko odlikovanje Lenina in red rdeče zastave dela. Sedaj ima več kot 9000 rednih študentov in približno 2500 študentov ob delu. V inštitutu je zaposlenih več kot 1200 predavateljev raznih znanstvenih stopenj, med katerimi je veliko strokovnjakov svetovnega slovesa.

Kakšna je sestava sovjetskih pedagoških inštitutov?

Oglejmo si moskovskega: na njem je mogoče študirati vse predmete, razen telesne vzgoje, ker se učitelji za to področje usposabljajo na posebnem, specializiranem inštitutu. Inštitut ima 14 fakultet (v ZSSR pojem fakulteta ne pomeni isto kot pri nas, ampak ustreza pojmu študijskih skupin na naših fakultetah). To so npr. fakultete za ruski jezik in književnost, za zgodovino, pedagoška fakulteta (za študente razrednega pouka in učitelje srednjih pedagoških šol), fakulteta za vzgojitelje v predšolskih ustanovah (v sovjetskih predšolskih ustanovah je 75 % vseh otrok), umetnostno-grafična fakulteta, fakulteta za tuje jezike, defektološka, matematična, biološko-kemijska, geografska in druge.

Vzgojnoizobraževalni proces je organiziran v obliki predavanj, seminarjev, pedagoške prakse in še nekaterih, predvsem vzgojnih dejavnosti. Stiki učiteljev in študentov so zelo neposredni in številni. To je omogočeno tudi zaradi ustreznega razmerja: na visokošolskega učitelja pride poprečno deset študentov. Študirajo pet let na fakultetah za predmetni pouk in štiri leta za razredni pouk. Četrtino ur, ki jih poslušajo študenti, zavzemajo psihološko-pedagoški predmeti, veliko pozornost pa posvečajo tudi družbenim vedam, ki naj bi pomagale oblikovati komunistični pogled na svet (študenti poslušajo filozofijo, politične vede, znanstveni komunizem, zgodovino partije itn.), v tretjo skupino pa spadajo posebni predmeti (ožja stroka).

»DOVOLILNICA« ZA PONAVLJALCE

In kaj se zgodi s študenti, ki ne študirajo in potemtakem ne opravljajo redno izpitov? Takih študentov je zelo malo, če pa so že, smejo ponavljati leto le, če imajo posebno priporočilo (lani so dobili tako »dovolilnico« le trije). Tisti, ki jim študij ni posebno pri srcu, ga morajo opustiti in se zaposliti, čez določen čas pa znova lahko študirajo — seveda če jim da delovna organizacija priporočilo.

Približno tri četrtine študentov dobiva državno štipendijo, in sicer glede na to, kakšen uspeh imajo in koliko so družbeno dejavni, upoštevajo pa tudi socialne razmere v družini. Dejavni študenti lahko dobe tudi za 15 % večjo štipendijo, to pomeni, da sistem štipendiranja spodbuja zavzetost pri študiju in družbenem delu. Predloge za podelitev štipendij dajejo posebne komisije, v katerih so študenti in učitelji.

Pedagoški inštituti so razvili zelo intenzivno znanstveno delo. Na moskovskem inštitutu vsak dan branijo povprečno po eno tezo za znanstveno stopnjo kandidata ali doktorja znanosti. Inštitut se dogovarja z raznimi gospodarskimi organizacijami za znanstvene raziskave, ima veliko laboratorijev in vadnic za pedagoške poskuse, strokovnjaki, zaposleni v tej ustanovi, pa napišejo večino učbenikov in knjig za študij.

Pri moskovskem pedagoškem inštitutu je tudi posebna fakulteta za strokovno izpopolnjevanje visokošolskih učiteljev in fakulteta za izpopolnjevanje direktorjev šol. Izpopolnjujejo se tudi rektor in prorektorji, in sicer na ministrstvu za prosveto, kjer predavajo najvišji prosvetni in drugi vodje. Permanentno strokovno izpopolnjevanje je namreč dolžnost vseh sovjetskih prosvetnih delavcev — za to pa obstajajo tudi stalno organizirane oblike.

ZA BOLJŠE ŽIVLJENJSKE RAZMERE

V Sovjetski zvezi konča pedagoške šole vsako leto približno 300.000 mladih. Armada novih strokovnjakov se takoj zaposli v različnih predelih te ogromne dežele. Kljub temu še vedno manjka učiteljev v oddaljenih, hladnih puščavskih in planinskih krajih, kot so Sibirija, severna območja evropskega dela ZSSR, srednjeazijske republike ali Kavkaz. Zato posebej nagrajujejo tiste, ki se prostovoljno odrečejo temu, da bi čakali na delo v mestu ali v razvitih krajih in se odločijo, da si bodo svoje prve pedagoške izkušnje pridobili pri delu z otroki v nekem daljnem kolhozu.

Taki dobe v kraju, kamor pridejo službovat, stanovanje, brezplačno kurjavo, preskrbijo pa jih tudi z življenjskimi potrebščinami; za to mora poskrbeti sovhoz ali kolhoz, na čigar območju je šola. Zgodi se na primer, da kolhozniki ne samo zgradijo hišo svojemu učitelju, temveč jo tudi opremijo s pohištvom, hladilnikom in z drugimi potrebščinami. Pred nedavnim je začela veljati odločba, po kateri so mladi učitelji, ki gredo službovat v nerazvite in oddaljene kraje, oproščeni vojaške obveznosti.

Tisti, ki se prijavijo za službovanje v krajih, kjer so vremenske razmere izredno neugodne (v polarnih krajih), so tudi materialno nagrajeni. Osebni dohodek se jim takoj poveča v primerjavi z osebnimi dohodki drugih kolegov za četrtino, vsako naslednje leto službovanja pa še za 10 %.

Ti ukrepi so nastali zato, ker v vremensko neugodnih, pustih in za bivanje neprivlačnih območjih manjka učiteljev. Povedati pa je treba, da so ti ukrepi zelo učinkoviti.

Spomnimo naj tudi na to, da so problem sovjetskega šolstva miniaturne šole v majhnih in osamelih naseljih, kjer je le malo učencev. Ta problem postaja vedno večji, ker se število rojstev v teh krajih nenehno zmanjšuje. Zato skušajo tudi v Sovjetski zvezi racionalizirati mrežo šol, to pa je povezano z nekaterimi drugimi družbenimi posegi. Če na primer zgradijo za prebivalce nekaj manjših vasi v kolhozu novo skupno naselje, rešujejo hkrati tudi vprašanje njihovih miniaturnih šol. V zadnjem času gradijo domove za učence, ki zaradi velike oddaljenosti ne morejo obiskovati šol.

Sklepi najvišjih partijskih in državnih organov ter prizadevanja najvišjih političnih osebnosti so pripomogli, da se je v zadnjem času življenjska raven sovjetskih prosvetnih delavcev izboljšala. Učiteljev osebni dohodek — brez dodatkov je sedaj približno 110 rubljev mesečno za 18 učnih ur (norma). Veliko učiteljev ima tudi po več ur, za dodatno delo, kot so npr. popravljanje jezikovnih in matematičnih nalog ipd., pa prejmejo dodatke. Vsakih pet let se plača poveča, s tem pa tudi vrednost honorarne ure. Zato znašajo osebni dohodki mnogih prosvetnih delavcev tudi do 200 rubljev (1 rubelj je približno 20 din).

Tudi v Sovjetski zvezi primanjkuje stanovanj, posebno v velikih mestih. Tako kot drugim tudi učiteljem s tem ni prizaneseno. Stanovanja jim dodeljuje krajevna uprava na zahtevo prosvetnih organov. Na stanovanje v mestu, ki pa je seveda lahko zelo različne kakovosti, je treba čakati ponavadi dve leti ali tri.

Povedali smo že, da je v Sovjetski zvezi permanentno strokovno izpopolnjevanje prosvetnih delavcev — od učiteljev razrednega pouka pa do rektorjev univerz — obvezno. Sestavljajo ga tečaji in seminarji v petletnih ciklusih. Posebna kadrovska uprava vodi natančen razvid o izpopolnjevanju vsakega učitelja, pošilja jih na trimesečne tečaje v poseben inštitut (tedaj nimajo pouka) ali pa na tedenska in mesečna predavanja, ki jih vodijo znani metodiki inšpektorji in najboljši učitelji, Učnometodični kabinet pri glavni upravi za strokovno-tehnično izobraževanje v Leningradu sestavi npr. program strokovnega izpopolnjevanja učiteljev za vsako trimesečje. Vsi učitelji morajo obiskovati predavanja, na katerih jim predstavljajo novosti stroke in razpravljajo o dobrih izkušnjah in napakah. Vsake dve leti ali tri inšpektorji preverjajo rezultate učiteljevega dela, posamezne učitelje ali predmete pa lahko nadzorujejo tudi pogosteje, če ugotovijo, da je to potrebno. Če inšpektor meni, da kakšen učitelj ne dela dobro, poroča o tem direktorju, ta pa zahteva od učitelja, naj izboljša svoje delo in si obogati znanje ob pomoči metodikov, ki delajo v učnometodičnih kabinetih.

In na koncu: kako postaneš študent pedagoškega inštituta?

Vsako leto se prijavi za eno mesto na inštitutu tudi do dvajset kandidatov. Da bi izbrali čim boljše študente, so uvedli sprejemne izpite, upoštevajo pa tudi socialne razmere in uspeh, ki ga je kandidat dosegel v srednji šoli. Prednost pri vpisu ima vaška mladina, ki se po končanem študiju vrne v svoj kraj. Tisti, ki obiskujejo pripravljalni oddelek, pa tudi oni, ki so še v 9. in 10. razredu srednje šole poslušali nekatera predavanja na inštitutu in so uspešno opravili naloge, so oproščeni sprejemnega izpita. Prosvetni poklic je torej v ZSSR družbeno kar precej upoštevan, zato si tudi veliko mladih želi diplomirati na pedagoških šolah.

ANTE BEŽEN

BELA KNJIGA O JAPONSKI MLADINI

Kabinet predsednika japonske vlade je objavil knjigo z naslovom Sodobni problemi japonske mladine in predlogi za reševanje. Knjiga ugotavlja, da je japonska mladina deležna največjega možnega materialnega blagostanja, toda zaradi pomanjkanja moralnih vrednot, hlastanja po položajih in sedanjega družbenega sistema na Japonskem, polna nezadovoljstva, motenj in strahu. Knjiga je bila objavljena zato, da bi mladim, starim manj kot 24 let — teh pa je kar 42,2 % vsega prebivalstva — izboljšali položaj in jim pomagali sodelovati pri ustvarjanju bolj svobodne in humane družbe.

Nekateri podatki takole ponazarjajo položaj mladine na Japonskem: 53 % otrok je vključenih v predšolsko vzgojo, 89,4 % pa si jih pridobi popolno srednješolsko izobrazbo.

V Beli knjigi so predlagani tile ukrepi: učni načrti naj omogočijo ne samo pridobivanje znanja, temveč tudi napredek telesnega in duševnega zdravja ter spoznavanje moralnih vrednot. Bolje je treba izrabiti sredstva za množično obveščanje, pospeševati različne oblike izobraževanja zunaj šol, okrepiti različne svetovalne službe, zgraditi in opremiti mladinske domove in terene za šport in rekreacijo, organizirati različne prireditve za mlade delavce, pospešiti mladinski turizem itn.

PROGRAM ZA RAZVOJ IZOBRAŽEVANJA V TUNISU

Svetovna banka za razvoj je odobrila Tunisu posojilo 8,900.000 dolarjev, s katerim bodo financirali program za napredek vzgojnoizobraževalnega sistema.

S tem programom, ki ga pripravljajo ob pomoči strokovnjakov UNESCO je predvidena gradnja 47 osnovnih šol, gradnja in oprema delavnic za pripravljanje na poklic v 135 osnovnih šolah in ustrezna oprema za izvajanje pouka v srednjih strokovnih šolah kmetijske in tehniške smeri.

Kako se je znašel Ante Musa

V pogovorih z našimi učitelji v tujini, ki so bili letos na seminarju v Pionirskem mestu v Beogradu, smo spoznali marsikaj, kar je povezano z njihovim delom in organizacijo dopolnilnega šolanja. Še posebno zanimivo je, česa vsega se domislijo učitelji v želji, pripraviti čim več staršev do tega, da bi poslali svoje otroke k dopolnilnemu pouku, pa tudi, da bi v mladih zbudili dovolj zanimanja zanj.

Z zanimanjem smo prisluhnili pripovedi učiteljice Štefice Musa, ki nam je povedala, kako se je njen mož — tudi učitelj — »znašel« tedaj, ko je bilo treba v Belgiji organizirati dopolnilni pouk. To je hkrati tudi eden od svetlih zgledov poklicnega entuziazma našega učitelja, ki mu — če dodamo k temu še dobre organizacijske sposobnosti in druge vrline — lahko pomaga odstraniti veliko ovir.

Belgija ima najstarejšo jugoslovansko šolo v Evropi. Šola obstaja že deset let. Obiskujejo jo otroci naših zdomcev, sedaj pa tretja generacija mladih Jugoslovanov, katerih stari starši so prišli v Belgijo med leti 1920 in 1930. Šola je v provinci Liega, vodi pa jo Ante Musa. Ko je prevzel to delovno mesto, je najprej poskrbel, da bi čim bolje organiziral pouk za jugoslovanske otroke. Kako jih privabiti v šolo in kako prepričati starše, da pot do šole ne bo neprijetna in nevarna? Razmišljal je in razmišljal, pa se je spomnil. Povabil je svoje rojake — Jugoslovane, se spoznal z njimi, nato pa prešel k stvari. Ni potreboval veliko časa in že so starši podprli in pozdravili zamisel tega nesebičnega človeka, ki se resnično trudi, da bi njihovi otroci spoznali tradicijo, zgodovino in govorico domovine svojih staršev. Zamisel je bila sicer nenavadna, toda izvedljiva: zbrati denar in kupiti avtobus, s katerim bi vozili osnovnošolske otroke k dopolnilnemu pouku. Rečeno — storjeno. Učitelj Ante Musa je napravil šoferski izpit. Vsak dan pred poukom je sedel za volan, »pobiral« otroke in jih vozil v šolo. Po končanem pouku jih je odpeljal spet domov. Otroci so pouk zelo vzljubili. Organizirali so sekcije in tamburaški orkester, ki je že šestkrat gostoval na belgijski televiziji. Nekdanji učenci — sedaj že študenti — se radi vračajo v to šolo — »svojo drugo domovino«. Mnogi od njih večkrat ostanejo pri pouku, preverjajo svoje znanje jezika in ga dopolnjujejo z novimi besedami.

Učitelj Ante Musa pa lahko ponosno pove, da je opravil svojo zahtevno pedagoško nalogo več kot zadovoljivo.

M. K.

Šolanje pospešuje vrnitev v domovino

OBISK V ZEMUNSKEM ŠOLSKEM CENTRU NA DUNAJU

Zato da bi spoznali, kako se izobražujejo naši delavci, začasno zaposleni na Dunaju, smo obiskali tudi predstavništvo avtomobilskega šolskega centra iz Zemuna, ki deluje v glavnem mestu Avstrije že od leta 1975.

Predstavnik avtomobilskega šolskega centra iz Zemuna, diplomirani pravnik Dragoslav Petrović nam je povedal, da je center odprl svoje oddelke na Dunaju zato, da bi lahko naši delavci hitreje končali osnovno šolo in si pridobili kvalifikacijo za nekatere poklice: vozniki, avtomehaniki, avtoelektrikarji, avtokleparji, avtoličarji in prometni tehniki. Center je v sodelovanju z našo ambasado zagotovil ustrezne učitelje vseh predmetov: profesorje, inženirje ter učitelje dopolnilnega pouka na osnovnih šolah.

Odziv kandidatov je izredno dober: v oddelek za šolanje kvalificiranih delavcev in tehnikov prometne smeri se je vpisalo po 30 kandidatov, v osnovno šolo za odrasle pa precej več. Naši delavci si prizadevajo doseči kvalifikacijo tudi v gradbeništvu, gostinstvu in trgovini.

»Ta šola je že v začetku ubrala pravo pot,« je poudaril Dragoslav Petrović. Odraslim, ki jo obiskujejo, bi radi zagotovili normalne možnosti za delo. Poleg literature in knjig dobi kandidat tudi izpitna vprašanja. Ob prvem izpitnem roku, konec letošnjega februarja, je pred šestčlansko komisijo — ta je prišla iz Jugoslavije — na 96 izpitih 28 kandidatov dobilo samo 8 slabih ocen. Uspeh je bil 93-odstoten. Popustljivosti ni bilo. Ponosni smo na javnost ocenjevanja. Slušatelji lahko končajo šolo v dveh letih, možnost, da hitreje dosežejo kvalifikacijo, pa pospešuje vrnitev naših delavcev v domovino.

DOMOV

V odmoru smo se pogovarjali z nekaterimi našimi delavci, ki obiskujejo to šolo.

Dragiša Todorović, šofer iz Leštana pri Beogradu, ki je prišel na Dunaj pred devetimi leti brez končane osnovne šole, pravi:

»Lani sem končal dopisno osnovno šolo pri delavski univerzi Djuro Salaj v Beogradu. Na Dunaju sem se takoj vpisal v šolo za kvalificirane delavce. Center iz Zemuna nam je dal edinstveno priložnost. Cena 8.000 šilingov ni previsoka glede na to, kar nam daje šola. Ko si bom pridobil kvalifikacijo, se bom z veseljem vrnil domov, saj bom lahko potrkal na vsaka vrata.«

Štefanija Vuzem, nekvalificirana delavka iz Krapine, ki obiskuje na Dunaju osnovno šolo za izobraževanje odraslih, pripoveduje: »Brez osemletke se v Jugoslaviji nisem mogla zaposliti. Izrabila bom priložnost, da jo bom končala tukaj, na Dunaju, potem pa se bom vrnila v domovino.«

Lazar Gavrilo, nekvalificirani delavec iz vasi Golubinje pri Majdanpeku: »Šolanje ni drago. Z enomesečnim zaslužkom lahko kriješ vse stroške. Vsako minuto izrabim za učenje; rad bi opravil izpit in končal šolo. Potem se bom vrnil domov.«

Verjamemo, da si bo veliko naših delavcev, začasno zaposlenih na Dunaju, pridobilo kvalifikacije, ki jih daje avtomobilski šolski center iz Zemuna. Domov se bomo vrnili kot kvalificirani delavci.

MILAN R. MARKOVIĆ

pod reflektorjem

Glasba, ljubezen moja

POGOVOR Z GLASBENO PEDAGOGINJO PROF. SILVO MODIČEVO

Naše življenje? Morda samo rešujemo naloge. Nizamo pentlje. Drugo za drugo. Nenehno pazimo, da se nam pentlja ne izmuzne, da se pletivo ne podre... Od prve do poslednje naloge, od prve do zadnje pentlje našega življenja nas spremlja glasba — svet zvoka. Dajejo nam jo glasbeniki. Darovalci svetlobe.

Glasba nam velikokrat pomaga razjasniti dvome v sebi in zunaj nas. Lajša nam življenje. Ni lahko živeti in se do popolnosti zavedati svojega življenja: življenje je delo, pravo delo, ki ga moramo vestno in odgovorno opravljati.

Središče Ljubljane. Ljudje, avtomobili, klici, gneča.

Našli smo jo v nekem prostoru najvišjega nadstropja moderne zgradbe sredi živžava otrok.

Pramen sonca je padel na njen obraz. Zasijal je otroški nasmeh, v njene zelene oči se je ujela glasba gozdov in rek. Beethoven, Bach?... Spominja na operno pevko. Ugotoviš, da ji odrske deske niso neznanka. Pevka? Ne.

Lahko pa bi ji rekli »pojoči« pedagog. Predstavljamo vam prof. SILVO MODIČEVO, ki skrbi za glasbeno vzgojo na osnovni šoli dr. Jože Potrč v Ljubljani.

DELO, IZKUŠNJE

Vse od diplome, že celih 23 let opravlja poklic glasbene pedagoginje. Najprej je bila na različnih glasbenih šolah, že nekaj let pa dela na osemletki. Razlika?

Na osemletni šoli je delo precej naporno za glasbenika, saj ima poleg redne glasbene vzgoje še 7 ur tedensko zborovskih vaj v zgodnjih jutranjih urah. Glasbeni pedagog mora kar po nekaj ur na dan v šoli »prepevati«. Prof. Modičeva meni, da bi vsak glasbeni pedagog, ki poučuje na osemletni šoli, moral vsaj deloma obvladati pevsko tehniko. Jasno je, da to največkrat pomeni — prizadete glasilke. Trdi, da učna ura nima zaželenega učinka, če z otroki, vsaj z mlajšimi, ne pojemo. Sama je študirala solo petje, zato občuti, kolikšno pozornost lahko zbudi v otrocih, ko jim na dostojen način predstavi pesem in jo z njimi oblikuje do konca. Delo je še posebno utrudljivo predvsem zato, ker je med 25 ali 30 otroki, kolikor jih je v razredu, več kot polovica takih, ki imajo slabo razvit posluh, ne manjka tudi tistih, ki jih glasba ne zanima. V glasbeni šoli teh problemov ni.

»Če želim doseči uspeh, moram biti nenehno izredno angažirana, zadržati moram vedno živo njihovo pozornost, sicer se otroci dolgočasijo in postanejo nemirni.« Zelo utrujena je včasih, skrbi jo, če bo zdržala na tako številčno močni šoli (800 učencev). Misli, da si nekateri glasbeni učitelji kar preveč »pomagajo« s poslušanjem plošč, kar naj bi bilo le občasno dopolnilo. To pa ne bi smela postati stalna metoda, saj je v škodo otrokovemu glasbenemu znanju in njegovemu odnosu do glasbe.

Glasbena vzgoja predvsem usmerja otroka v svet zvoka, goji in razvija njegov odnos do glasbe in njegov glasbeni okus. Težo ali bolje — posebno pozornost posveča pedagoginja slovenski narodni pesmi, ki jo začne zgodaj vaditi. S svojim nepokvarjenim čutom jo otroci povsem sprejmejo kot nekaj lepega, naravnega. To seveda velja za nižje razrede. Tudi v višjih razredih osemletke se da veliko storiti v prid učenčevemu glasbenemu okusu. S pravilno, analitično razlago klasične glasbe pri poslušanju plošč lahko zbudimo njihov odnos do klasičnih vrednot, čeprav so že »okuženi« s pop glasbo. Izkoristiti je torej treba njihovo naklonjenost do Bacha, ki jim je blizu zaradi svoje glasbe — grajena je v polifonem smislu kot pop glasba.

USPEHI

V svoji dolgoletni praksi ima prvič na tej šoli tako velik zbor, saj šteje mladinski pevski zbor prek sto članov, pionirski pa 90.

Prof. Silva Modic

Pionirski pevski zbor na osnovni šoli Jože Potrč v Ljubljani s svojo glasbeno pedagoginjo

Prepričana je, da se otroci zelo radi podredijo redu, če je pedagog vedno natančen in dosleden.

Uspešnost nastopa pa je motivacija za zagnano delo pri nadaljnjih vajah. Ob tem zboru se ji je pred leti porodila misel, da bi z njim naštudirala večje glasbene oblike, kot so kantate. Leta 1973 so za 29. november, ki ga na njihovi šoli zelo slovesno praznujejo, nastopili s kantato Radovana Gobca »Dobro srečo, domovina«, kjer je nastopilo 5 opernih solistov, leta 1974 je sledila kantata istega avtorja »Zdravo, domovina« s plesnimi vložki. Lani, 1975 pa so nastopili z veliko kantato Radovana Gobca (predvideno za 5 zborov) »Naše trate«, na besedilo Neže Maurer. Avtorja — glasbenika je izvedba močno ganila; poslal jim je tudi pismeno priznanje. Kantata »Naše trate« je zapustila izreden vtis, saj so ji učenci posvetili veliko prostora v svojem šolskem časopisu Potrčevi plamenčki.

Učenci se vsako leto udeležijo štirih predstav: treh opernih in ene baletne; na šoli poslušajo tudi dva nastopa, ki jih pripravi koncertna poslovalnica.

Da ne pozabimo: leta 1974 so naštudirali spevoigro Kresniček (glasba: R. Gobec, baletni mojster: Jaka Hafner), s katero so gostovali na štirih ljubljanskih šolah, nastopili so tudi na gospodarskem razstavišču za prireditev dedka Mraza in na matineji v Mestnem gledališču, kjer je doživela izjemen obisk.

Prof. Modičeva je poudarila izreden posluh šolskega vodstva za glasbeno vzgojo, ki ji je pri delu v veliko oporo. S prostori je sicer zadovoljna, pogreša pa dvorano z odrom, ki bi ji pri spevoigrah zelo koristila. V drugih krajih si je pomagala z vajami v gledališčih ali pa v zadružnem domu, v Ljubljani pa teh možnosti, žal, ni. Zelo veliko ji pomaga knjižničarka na šoli Romana Štraus, ki vodi pevski zbor prvega in drugega razreda in zelo dobro spremlja na klavirju vse pevske nastope, da so uspešno in lepo izvedeni.

VEDNO TISTI »AMPAK«

Zresnila in zamislila se je. »Zaradi preobremenjenosti sem zbolela,« pravi. Zakaj torej vztrajate? »To je izredno razgibano, raznovrstno delo z malo teorije in veliko prakse: od petja narodnih pesmi, partizanskih, klasične glasbe, prek nauka o instrumentih in glasbene zgodovine vse do opernega sveta... Imamo tudi dramsko glasbeni krožek, kjer pripravljamo spevoigre. Vidite, vse to me veseli. Večkrat sem utrujena, ampak... Raznoliko delo, ki ga opravljam z ljubeznijo, mi daje moč.« Oči so se ji zasvetile, čeprav je na obrazu še ostala sled obžalovanja.

PREDLOGI?

Naštela jih je veliko: za pravilen odnos do klasičnih vrednot naj bi uvedli glasbene kvize. Verjame, da bi jih bili učitelji glasbe veseli, saj so take priprave priložnost, da se učenci skupaj z učiteljem bolj poglobijo v snov skladbe ali obdobja. Nekatere plošče morajo poznati zelo natančno, da bi bili kos odgovorom.

Pri teh vajah morajo velikokrat poslušati, da odkrijejo lepoto, le tako vzljubijo klasične vrednote.

Po njenem mnenju bi bilo prav, da bi vsaka osemletna šola poleg drugih zunajšolskih dejavnosti uvedla tudi baletni krožek, kar bi popestrilo proslave in hkrati razvijalo gracioznost deklic (ki ni povsod zgledna). Na novo zgrajene šole naj bi imele telovadnico, ki bi jo lahko spremenili v dvorano z odrom za šolske proslave. Meni, da bi bilo prav, če bi glasbeniki na šolah imeli beneficiran delovni staž in da bi bilo zborovsko delo bolje vrednoteno. Imeli naj bi največ do 20 ur pouka, ne 22. Malce več oddiha in tudi več možnosti.

Glasbeni pedagogi izredno pogrešajo glasbeni učbenik, predvsem za 7. in 8. razred; potem bi ostalo več časa za razlago in za poslušanje plošč. Dobro bi bilo uvesti na šolah spet obvezna glasbena tekmovanja, za katere bi bile šole dolžne pripraviti po eno skupino. Ena izmed oblik bi lahko bila Srečanje mladih pevcev.

In česa si prof. Silva Modičeva še želi? Zelo rada bi šla v Salzburg na tečaj — na šoli imajo Orffov instrumentarij. Otroci se za to zelo zanimajo... Toda, ne ve, če bi zmogla še to delo...

Za konec sem jo vprašala: Malo je ljudi, ki lahko trdijo, da ljubijo delo, ki ga opravljajo. Koliko ljubite svoj poklic in kaj vam pomeni glasba?

»Glasba je moja ljubezen, življenje. Je moja največja sprostitev in smisel. Dobra mera idealizma se me še drži... Največje veselje občutim, ko svoje znanje, svoje pevske in igralske dosežke predstavim drugim.

Otroci izredno radi igrajo, radi zaživijo v svetu domišljije. Otroci so v bistvu ustvarjalci...

TEA DOMINKO

Breginj — čudežni svet

Spomini se vračajo v leto 1947, v dni, ko mi je napis »Bergogna« (Breginj) kazal pot na moje prvo službeno mesto. Devetnajst let mi je bilo, ko sem ponosno vstopila v šolsko poslopje. Bila sem prva slovenska učiteljica v Breginju, odkar so priključili slovensko Primorje k Jugoslaviji. Skromna, vendar polna želje, da bi naučila otroke čim več.

Breginjci so bili na svoj kraj zelo ponosni. Njegova lega, zrak, reki Nadiža in Soča ter hribi Krn, Matajur, Mija — vse to je bilo v okras kraju, ki so ga njegovi prebivalci imenovali »il piccolo Parigi«.

Od Kobarida do Breginja si prišel takrat peš. Sele decembra 1947 so vzpostavili avtobusno zvezo. Do Ljubljane je bila dolga pot. Najprej 17 km do Kobarida, nato z avtobusom do Mosta na Soči in še pet ur vožnje z vlakom. V ta čudežni svet sem se pozneje vračala vsako leto. Trideset let. Vedno iz ljubezni do ljudi in šole, kjer sem doživela toliko lepih trenutkov z mladino in vaščani. Vendar je Breginj tedaj živel! Solze mi zalijejo oči, ko spoznavam, da je Breginj zaradi potresnih sunkov umiral in umrl v sredo, 15. septembra 1976, ob 10.25.

Najprej sem stanovala pri družini Tonkli. Pravzaprav je bila »nona« sama in vdova. Pozneje sem si uredila sobo v šoli. V Breginju sem ostala dve leti. Tedaj sem prehodila vse kraje, kjer je letošnji potres opravil svoje grozovito razdejanje. Poti so mi kazali ljubeznivi Breginjci.

Večkrat sem se podala v sosednje vasi obiskat svoje stanovske kolege, čez most nad Nadižo v Robidišče, v Logje, Sedlo, Podbelo, Borjano. Vedno smo se pogovarjali o našem pedagoškem delu in poklicu. Ponavadi je bilo to ob četrtkih, ko smo imeli pouka prost dan. Pouk je bil tedaj celodneven. Četrtek pa je bil namenjen izmenjavanju medsebojnih izkušenj in mnenj pri delu ter sestankom sindikalne organizacije.

Spominjam se, kako smo se učitelji iz breginjskega kota prvič peljali na sestanek prosvetnih delavcev v Kobarid: z vozom, ki ga je vlekla »mula«. To prevozno sredstvo je enkrat tedensko potovalo v Kobarid po pošto in druga naročila vaščanov. Trgovine takrat ni bilo, so jo pa malo kasneje odprli.

V Breginju sta odmevala pesem in smeh. Iz šolskih oken je bilo vsako jutro slišati slovensko pesem in slovensko besedo. Ljudje, ki so hodili mimo, so se ustavljali in poslušali. Ponosni so bili, da lahko prosto in svobodno izražajo svojo narodnostno pripadnost matični domovini, ki je 25 let ječala pod tujim jarmom. Poudarjali so: »Mi smo Slovenci...« V Breginju je bila ustanovljena osnovna organizacija Zveze komunistov, ki je aktivno politično vzgajala člane v zavesti do domovine.

Šola je imela svojo lokacijo nad cesto, ki je vodila v vas. Okrog nje je bil vrt, v ozadju pa mogočna Stolova skupina. Včasih je prihrumel tak veter, da so šklepetala okna.

pogled skozi šolsko okno

Prvotno je bila šola trirazredna, s tremi zelo lepimi učilnicami; zaradi majhnega števila učencev pa je postala enorazrednica. Ko sem poučevala, je bilo v njej vpisanih 49 otrok od prvega do sedmega razreda.

Rahar, Šimac, Tonkli, Mazora, Filipič, Školjč to so bili njihovi priimki in imena: Zdravko, Joško, Rudi, Franc, Marija, Sonja, Valerija...

Pouk je trajal od 8. ure zjutraj do 17. ure popoldne, vmes pa smo imeli dve uri za kosilo itd. Glede na učni program so bili razredi takole razporejeni: dopoldne višji razredi, od četrtega do sedmega, popoldne pa prvi, drugi in tretji razred.

Prvi dnevi v breginjski šoli — namenjeni so bili medsebojnemu spoznavanju — so bili nadvse zanimivi. Težave pa so bile, ker učenci niso dobro razumeli slovenskega knjižnega jezika.

Zato so se mi smejali in rekli, da me nič ne razumejo, ker tako hecno govorim... Sčasoma sem se tudi sama naučila dobro govoriti po »breginjsko«.

Takratni šolski nadzornik Andrej Šavli je bil naš mentor, čudovit moderator in svetovalec posebno nam, mladim in neizkušenim učiteljem v breginjskem kotu.

Šola je bila kraj, kjer so potekali skoraj vsi sestanki Breginjcev — družbenopolitični in roditeljski. Na šoli sta delovali že takrat pionirska in mladinska organizacija, kjer so bili vključeni tudi mladinci iz krajevne skupnosti, ki so šolanje že končali.

V breginjski dvorani smo redno nastopali s pesmimi, deklamacijami in igricami. In potem: harmonika in ples!

Kako težko človek dojame, da tega Breginja ni več... Dobil bo novo podobo. Verjetno sta čas in naravna katastrofa naredila svoje... vem pa, da so imeli Breginjci svoje domove radi. Na zunaj so hiše z leti sicer izgubljale svojo podobo, njihova notranjost pa je bila izredno lična in čista. Nekatere so bile celo moderno urejene.

Sedanji obnovi Breginja in Posočja sledim po televiziji in časopisih. Kasneje, ko bo cesta odprta, se bom vrnila, da vidim novo podobo kraja. Vem, da bodo starejše none še zmeraj posedale pred hišami v črnih oblekah in s črnimi rutami na glavi, kot so nekoč. Na nogah bodo imele tople nogavice iz domače volne in copate.

O Breginju bi lahko pisala še in še... S temi ljudmi sem živela, dobro poznala njihova čustva, želje, voljo in ponos. Vsi v Breginju smo bili tedaj kot ena družina, vsi smo se poznali, bili smo srečni. Koliko volje in predanosti je v značajih teh ljudi! Zato ne smemo dovoliti, da bi se v njihova srca naselili malodušnost in žalost.

Breginj in vsi ti kraji naj postanejo znova mejniki in čuvarji naših meja v zahodni Sloveniji!

MARTA KURET

Misli

V nesreči spoznaš prijatelja. Marsikdaj priskoči na pomoč kdo, za katerega nisi vedel, da ti je prijatelj.

Vrednost dobrote ni v količini darila, ampak v nesebičnosti odpovedi.

Ob nesrečah se kujejo tudi trdni sklepi, da bomo v prihodnje drugačni. Da se vsaj ti ne bi zamajali!

Zemeljski potresi opozarjajo: tudi v duševnih potresih je že trenutek lahko odločilen.

Po nesreči vsi vse vedo. Vsakdo ve toliko, da bi stotina zadostovala za to, da nesreče sploh ne bi bilo.

Ruševine materialne katastrofe odstranimo, ruševin duševne katastrofe pa največkrat ni mogoče zabrisati.

Tesnobe ob potresu ne moremo primerjati z nobeno drugo: izgubljamo tla pod nogami.

Solidarnost ob pomoči v nesreči rodi trajna prijateljstva.

Ko narava izda človeka, začne človek razmišljati o sebi.

Več živalske občutljivosti bi današnje ljudi obvarovalo pred mnogimi nevarnostmi.

Najmanj stabilno morje je ob potresu čvrsta opora.

IGOR PLEŠKO

RADIO IN ŠOLA

Radijska šola v Budimpešti

Sredi septembra je obiskala naše uredništvo Eva Szabo, urednica radijske šole na radiu Budimpešta. Zanimalo jo je delo naše radijske šole, povezava radia s šolo in z družbenopolitičnimi organizacijami in seveda uspehi, ki jih z našim načinom dela dosegamo. Del pogovora bo nemara zanimiv tudi za vas.

Da bi dobili bolj celostno podobo radijske šole na Madžarskem, si oglejmo najprej nekaj podatkov.

Prve oddaje njihove radijske šole so stekle pred petnajstimi leti, začetne težave so bile podobne našim, tistim pred tridesetimi leti. V zadnjem času si želijo poiskati novo in še bolj učinkovito pot, zato uredniki obiskujejo uredništva radijskih šol vseh sosednih držav in nekaterih drugih evropskih radijskih postaj, ki imajo razvito radijsko šolo. Obseg dela radijske šole na Madžarskem je približno tak kot naš, saj zajema osnovno izobraževanje, deloma tudi srednje šolstvo, vzgojne oddaje, ki so namenjene učencem, učiteljem in staršem pa so pri nas veliko bolj aktualne in se lotevajo tudi »vročih« tem (po njeni oceni).

V uredništvu dela kar enajst urednikov, vsak izmed njih skrbi za svoje področje, nas pa je samo pet. Zato so tudi razlike pri sestavi programa precejšnje: mi za vsako predmetno področje sestavimo skupino strokovnjakov in skupno z njimi določimo program za novo šolsko leto, naši madžarski kolegi pa si sami iz učnega načrta, ki je za vso Madžarsko enak, izberejo teme, ki jih med šolskim letom obdelajo v radijski šoli. Za pisanje oddaj pa si oboji prizadevamo dobiti najboljše zunanje sodelavce.

Del programa pripravljajo kot vzorne učne ure. To so glasbene oddaje in oddaje nove matematike. Te oddaje poslušajo vse šole in so programirane tudi že v učnem načrtu. Program za druge predmetne skupine pa oblikujejo svobodneje in jih imenujejo eksperimentalni program. Del programa je prirejen za podružnične šole, kjer mora en sam učitelj poučevati prve štiri razrede. Tem so namenjeni tudi priročniki za posamezna predmetna področja, kot je na primer: V kraljestvu glasbe (A ZENE BIRODALMA).

Na začetku vsakega šolskega leta izide programska knjiga s celoletnim programom. (ISKOLARADIO). V njej so, tako kot v naši, naslovi vseh oddaj, vendar pa so oddaje opisane le v nekaj kratkih stavkih.

Kako v šolah poslušajo oddaje radijske šole? Vedo, da poslušajo oddaje iz matematike in glasbene oddaje po vseh šolah, ker so obvezne, o tem, koliko je zanimanja

za druge oddaje, pa nimajo podatkov. Zato je bilo njeno presenečenje toliko večje, ko smo jo seznanili z našo službo za študij programa in z raziskavami, ki jih je objavila ta naša strokovna služba o poslušanosti radijske šole v šolah in zunaj nje.

MARINKA SVETINA

Nova mladinska oddaja

V korak z mladimi

Najbrž ni treba pripovedovati, da se za vsako spremembo v radijskem programu skriva želja, da bi program približali poslušalcu, mu na dostopen način povedati vse, kar se dogaja ali se je zgodilo na tem našem svetu. Kadar moramo vse to povedati mlademu poslušalcu, je naloga še težja. Poslušalci, pri tem mislimo predvsem mladino, ki je že prerasla osnovno šolo, so do našega dela izredno kritični, in če jih oddaja ne pritegne, je ne poslušajo. Ko smo se odločali za novo magazinsko oddajo, smo seveda izhajali iz želje, da bi mladega poslušalca obdržali pri sprejemniku ves čas — vseh petdeset minut, če pa se nam to ne bi posrečilo, bi mu radi v raznih rubrikah vsaj delno ponudili stvari, ki ga zanimajo. Če bomo med vse to uvrstili tudi glasbo, tako smo razmišljali, takšno, ki je mladim blizu, bomo najbrž kar ostali zvesti načrtom, naj bi bila takšna oddaja kar se da pestra. Poleg tega želimo v večini rubrik povzemati tudi kritične osti, ki jih najdemo v razmišljanjih mladih, jih predstaviti in dobiti na kritična vprašanja tudi jasne odgovore. Da gre za ambiciozen načrt, je torej več kot na dlani.

Napisali smo, da bo oddaja magazinska, torej naj bi v njej našla prostor vprašanja od mladinskega povezovanja, športa, odnosov med ljudmi, do predlogov, kako najbolje izrabiti prosti čas. Sedaj imamo oddajo že kolikor toliko trdno zasnovano. Želimo, da bi v vsaki nastopil gost, pristojen, da odgovori na vprašanja, ki jih pričakujemo tudi od poslušalcev. Eno od rubrik bomo namenili strokovni razlagi in pogovorom o zabavni glasbi, ki jo vendarle mladi še najraje poslušajo; nekaj besed pa bomo namenili kulturnim ustvarjalcem. Vsakič bomo vsaj v ožjem obsegu spregovorili o delu mladinske organizacije. Še celo v takem, do od »zacementiranem« načrtu pa bomo nekaj rubrik pustili odprtih vsaki tematiki, ki jo bo prinesel čas in jih ne bomo predvideli v temeljnem konceptu oddaje.
konceptu oddaje.

Jasno je, da bo oddaja boljša in prodornejša, če bo stik s poslušalci stalnejši, trdnejši. Potrebujemo obvestila o dejavnostih, poročila s prireditev, kritične namige in opozarjanje na težave in uspehe v različnih mladinskih okoljih. Potrebujemo sodelavce, ki bi nas na vse to opozarjali; pri tem nam lahko pomagajo tudi pedagoški delavci. Ko se torej obračamo po pomoč k vsem poslušalcem, upamo, da bo najboljši odziv prav med prosvetnimi delavci, ki lahko tudi ocenijo vplivnost takšne oddaje, namenjene mladim ljudem.

GOJKO BERVAR

Obvestila

Šole, ki želijo dodatne izvode radijske šole, jih lahko dobijo v uredništvu RTV Ljubljana, Tavčarjeva 17.

Z začetkom jesenskega programa so se spremenili tudi programski časi nekaterih oddaj: Dobro jutro, otroci — oddaja je namesto po poročilih ob 7.00 uri, ob 6.50.

Lahko noč, otroci pa ob 19.35, torej takoj za večernim dnevnikom. Enajsta šola, ki je bila v lanskem šolskem letu le enkrat mesečno, bo zdaj vsakih 14 dni in se bo menjavala z oddajo Mehurčki, to je lirike za otroke, ob četrtkih ob 14.40 na I. programu.

Pionirski tednik, Pisani svet, Za mlade radovedneže, Tobogan, Pet pedi in Otroci med seboj in med nami (to je oddaja za cicibane) pa bodo na sporedu v istem programskem času kot lani.

Sprememba programa

V radijski šoli za srednjo stopnjo je za 13. oktober napovedana glasbena oddaja z naslovom Metrum, vendar pa je zaradi bolezni avtorice, ki je s svojimi učenci pripravila glasbeni del oddaje, ne moremo posneti. Zato bo na sporedu oddaja Prisluhnimo drugim lestvicam, ki jo je pripravil prof. Pavle Kalan. Vsebina oddaje pa je taka:

Navajeni smo, da lahko pesmi, ki jih poslušamo, uvrstimo v dur ali v mol, druge lestvice pa nam zvenijo tuje. Če pa bi poslušali ljudske pesmi, predvsem pesmi drugih slovanskih narodov, bi našli precej takih, ki jih ne bi mogli uvrstiti v nobeno od znanih lestvic. Te druge lestvice, še vedno živijo v mnogih ljudskih napevih, radi pa jih uporabljajo tudi skladatelji našega stoletja.

Prvi bežen vtis frigijske ali MI lestvice bodo učenci dobili ob poslušanju hrvatske ljudske Sadila sam rogozeka, avtor pa jo želi utrditi ob igri melodičnega odmeva in melodične improvizacije v obliki dvogovora, ob koncu oddaje pa boste poslušali to pesem še v obliki variacij za ženski zbor in klavir hrvatskega skladatelja Slavka Zlatića. Osnovni napev se oglasi najprej v enoglasnem petju brez spremljave, nato pa se zvrsti pet variacij: prva je najbolj preprosta. Kratkemu klavirskemu uvodu sledi izvirni napev najprej v enoglasju, nato v dvoglasju, triglasju in nazadnje v štiriglasju.

V drugi variaciji melodijo nekoliko »opeva«, v tretji preide v petdelni takt, za četrto variacijo je značilen stalno se ponavljajoči ostinatni motiv v altu, ženski zbor pa nastopi brez spremljave, peto variacijo pa spet uvede klavir, zbor pa predstavi nekoliko spremenjeno osnovno melodijo v enoglasju, nato se skladba stopnjuje do konca.

MARINKA SVETINA

ARMADA SMO VSI

Vedno aktivna sodelavca

Kulturno življenje v JLA je sestavni del splošnega kulturnega delovanja in življenja naše samoupravne socialistične skupnosti. To je temeljno vodilo novega pravilnika o kulturnem življenju v JLA, ki so ga pred nedavnim obravnavali na posvetovanju o kulturi v JLA v Mariboru. Tudi delovanje na kulturnem področju naj z vso močjo izraža enakost, povezanost in medsebojno prepletanje narodnih ter narodnostnih kultur Jugoslavije.

Tudi po novem pravilniku sestavljajo kulturno življenje v JLA izobraževalna, kulturno-umetniška in športna dejavnost.

Ta pomemben dokument vodi pripadnike naših oboroženih sil k cilju, ki ga je v sklepni besedi na posvetovanju v Mariboru povedal generalpodpolkovnik Milan Daljević: »Armada ne more biti samo porabnik kulture, temveč njena aktivna soustvarjalka.«

Kako? Na to vprašanje so nam skušali odgovoriti referent za izobraževanje v Domu JLA v Ljubljani Mihajlo Terzič ter tovariša Jovan Miškov in Vlado Nikolić iz enote Boška Ratkovića.

»Dom JLA v Ljubljani,« je povedal Mihajlo Terzić, »je vojaška ustanova, v katero so odprta vrata vojaškim starešinam, njihovim družinskim članom, rezervistom in vsem, ki so voljni delati na področju izobraževanja, kulture in športa po smernicah 10. kongresa ZKJ.

Izobraževanje je izredno pomembna sestavina našega dela. Pri uresničevanju programov smo tesno povezani z delavsko univerzo »Boris Kidrič« v Ljubljani, s politično šolo pri CK ZKS ter z mnogimi drugimi izobraževalnimi in raziskovalnimi ustanovami. Od številnih tečajev, predavanj in seminarjev, ki jih pripravljamo, naj omenim le tako imenovano splošno izobraževalno tribuno. Preteklo leto je obravnavala predvsem snov iz ekonomsko-političnih ved, letos pa iz širokega snovnega področja vzgoje, družine in vedenja mladostnikov.«

Lahko torej rečemo, da nastopajo člani Doma JLA kot ustvarjalci, poustvarjalci in redni obiskovalci v vseh sedmih umetnostih. Z natančno in strokovno izbrano vsebinsko politiko se jim posreči premagovati tudi neusklajenost, ki je posledica različnega narodnega porekla kulturnega okolja, starosti in izobrazbe.

Malo je prireditev, na katere ne bi povabili predstavniki Doma JLA učencev ljubljanskih šol in zastopnikov mladinske organizacije. Tako tesna in ustvarjalna povezava je porok za še bolj kakovostno kulturno delovanje pripadnikov JLA, učencev osnovnih šol in mladine. Hkrati utrjuje vez bratstva in zagotavlja enakost jugoslovanskih narodov ter narodnosti.

Športno rekreacijsko društvo »Sloga« pri Domu JLA ima okrog dva tisoč aktivnih članov. Razporejeni so v devet sekcij. Nimajo svojih športnih objektov. Množičnost in rekreacija — to je temeljna usmeritev društva. Zato uspevajo. Do konca leta se bodo vsi udeležili športnih

Mihajlo Terzić (Vse foto: S. Jesenovec)

tekmovanj ob 35-letnici ustanovitve JLA.

»Pogosto usmerimo svoj korak ali vozila proti krajem, znanim iz NOB,« doda Mihajlo Terzić. »Namen teh naših izletov je tudi izobraževati in predvsem krepiti pravilno idejnopolitično usmerjenost udeležencev. Vrata so tesno zaprta, tako da skoznje ne morejo prodreti pojavi tuji naši samoupravni socialistični družbi.«

— Kakšne možnosti za nadaljnje delovanje vam daje pravilnik o kulturnem življenju v JLA?

»Domovom JLA, klubom in knjižnicam nalaga vsestransko izpopolnitev delovanja, predvsem v povezovanju z društvi, družbenopolitičnimi organizacijami in skupnostmi. Vojak in krajan naj bosta vedno aktivna sodelavca, ne le ob vojaških vajah.«

ČETNI VOJAŠKI KLUBI

Vojaški klub v enoti Boška Ratkovića organizira za vojake raznovrstno kulturno dejavnost. Knjižnica je vsak dan dobro obiskana. Enkrat tedensko si lahko ogledajo film na treh predstavah. Če je prostih več dni, predvajajo več filmov. Vojaški orkester, orkester melosa — od Dojrana do Triglava, pogosto poskrbi za

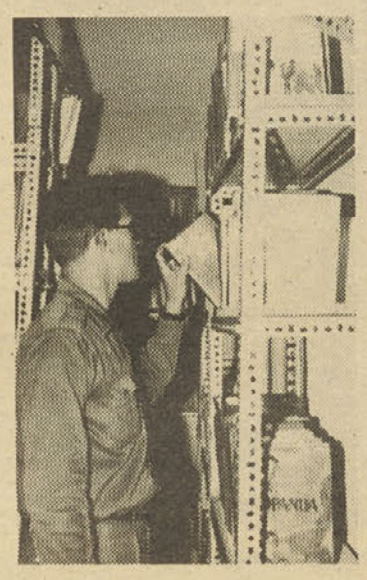

dobro počutje vojakov. Tudi učenci osnovnih šol in mladinci mu radi prisluhnejo. Člani sekcije za tisk izdajo dvakrat na mesec glasilo. Ko so na terenu, vojakom vsak dan postrežejo s svežimi vestmi. Tudi v likovni, recitatorski in dramski sekciji radi sodelujejo. Ni kviza, na katerem se ne bi v zadovoljstvo vseh pomerili pripadniki naše vojske in mladi. Letos, ob 35-letnici ustanovitve JLA, bo njihov klub tudi organiziral območno kviz tekmovanje »Armija pobede — armija slobode«.

»Po novem pravilniku,« sta pojasnjevala Jovan Miškov in Vlado Nikolić, »bomo ustanovili tudi četne vojaške klube. To bo omogočilo večjo množičnost kulturnega delovanja. Kako pomembna je primerna kulturna zavest za borbeno pripravljenost pripadnikov JLA in vseh sodelujočih v konceptu splošnega ljudskega odpora, ni treba poudarjati. Naš smoter in naloga sta: vojake vzgojiti in jih naučiti tudi tistih veščin in znanj s področja kulture, ki jih niso znali, pa jih žele obvladati.«

STANE JESENOVEC

kultura

Utrinki iz Grčije

Če se napotiš na Itako,
zaprosi, da bo tvoja pot dolga,
polna dognanj in dogodkov.
Kavafis

Tudi dvodnevno ali tridnevno popotovanje prinaša sveže vetrove, odpira nov svet in daje živahnejši utrip spoznavanju. In ko se srečuješ s tujim svetom, ko nenadoma neposredno soočaš papirne sledi o nekdanji kulturi in zgodovini s sodobnostjo, se živo zaveš časovnih razdalj v enem in istem prostoru. Iz vsakdanjega, utirjenega dela se premakneš v odprtost dojemanja. In zato si zaželiš, da bi bilo popotovanje dolgo, daljše kot je, bogato dognanj in bogatejše od pričakovanja. Grčija.

Grčija antike, Grčija bizantinske države, Grčija sedanjosti. Skorajda trije svetovi v kozmosu zgodovinskega dogajanja, in vendar vgneteni v ta kos razcvetajočega se Středozemlja. Vmes suženjstvo, ki je vzkipelo v boju za svobodo izpod otomanskega cesarstva in privabilo k dejanju tudi nemirnega upornika in barda svobodoljubne ideje, Byrona. Misli se drobijo na prebliske šolske učenosti o Sokratu in Platonu, o Fidiji in Evripidu, pa o pobeglem pesniku Kavafisu, nobelovcu Seferisu. In o obupni praznini, ki jo dojameš kot mimobežni prišlec med stoletji, čeprav je vsako od njih po svoje začrtalo poteze časa v sedanjost. Živahen utrip atenske ulice sredi trgovskega vrveža dopušča zgolj razdrobljeno misel. Moraš se prepustiti živahnemu gibanju ljudi sredi izložbenih parad, a vendar v tem ni prenapete živčnosti. Kaj izbrati razen Akropole, Dionizovega gledališča, Schliemannove vile — ob utesnjenem času? Še Aghios Eleutherios, pa atenski Montmartre — Plaka, pa manj znani Bizantinski muzej? Preostane le izbira.

Kdor se odloči za narodni arheološki muzej v Atenah, ne more zgrešiti. Kdor bo od prej poznal slike antičnih kipov, reliefov in vaz, bo sredi zgradbe v antičnem slogu zgrajenega svetlega muzeja pogrešal to in ono veliko umetnino. Umetnino, ki bi sodila sem. Milonska Venera je v Louvru, Pergamon v vzhodnonemškem državnem muzeju v Berlinu, prenekatera grška vaza v Muenchnu, Londonu in Leningradu, itd. Tisto, kar je dala antična Grčija, je razkropljeno po svetu, zato atenski muzej kot osrednja ustanova za antično kulturo na domačih tleh pogreša vse tisto, kar so arheologi, prekupčevalci in ljubitelji starin odnašali stoletja. Narodni arheološki muzej v Atenah je nastal šele po vojni in postal vodilni muzej za širok razpon antičnega ustvarjanja od 16. st. pr. n. št. pa do helenizma. Po vojni so našli tudi dvoje najlepših kipov, kar jih premore muzej: Pozejdona (ali Zevsa?) iz približno 460. leta pr. n. št. so potegnili iz morja pri rtu Artemision, pa že k helenizmu se nagibajočega Jahajočega dečka (Jockeya) iz 340. leta pr. n. št. Oba bronasta kipa kakor da nista prebila stoletja pod plaščem morja. Pozejdonova drža s (sedaj umišljenim) trizobom je več kot likovna pripoved o razkoračenem lepem atletu, ki je nameril trizob in se zbrano pripravil na boj. Tudi za nepoznavalca antične umetnosti, zlasti tiste, ki sega od 6. st. pr. n. št. pa do helenizma, bo slogovna in vsebinska razlika očitna. Pozejdon kot akt je drugače oblikovan kot sorodna dela približno tedanje dobe, tu se veže zbranost dejanja z naravno harmonijo lepote telesa v svojevrstno postavitev. Nehote se spomniš, kako antični »zdrav duh v zdravem telesu« dandanes velja le kot pregovor in kako malo duha je v današnjem športniku. Imenitni likovni dosežek — Pozejdon ima bore malo božanskega ali vsaj takó privzdignjenega, kot je bilo to značilno za tedanji Orient. Če je v Pozejdonu resna človeška prvina, pa je v Jahajočem dečku prevladala igra tekmovanja, igra napetosti in širok razpon drže in gibov. Kot da se je ozirajoči deček, premerjaje tekmece, v naporu galopa strnil (s konjem) v eno hotenje: zmagati. Toda: v vsej igrivosti in skorajda baročni iskrivosti drže in gibov je pred nami plemenito tekmovanje, igra kot element življenja, dokaj nasprotna podoba hlastljive, brezobzirne tekmovalnosti.

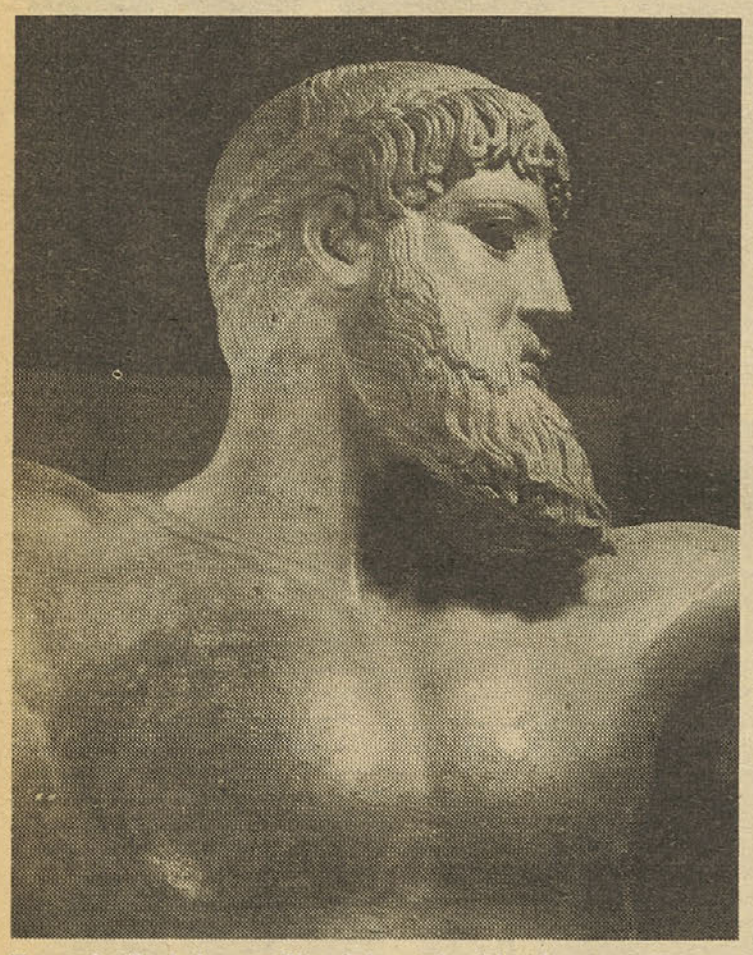

Zeus, plastika iz bronze, Narodni muzej v Atenah

Epidauros. 153 kilometrov od Aten. Sredi razsežnih ravničastih polj in travnikov, okrog blago vzpenjajoči se griči, pogozdeni predeli. Gaji so bili posvečeni Asklepiosu. Starodavno mistično navezovanje na zdravilstvo. Že v 6. st. pr. n. št. so sem prihajali bolni po zdravje. Toda poleg term, telovadnice in templjev so zgradili tudi veličastno gledališče na prostem; največje, kar ga je premogel antični svet. Tisti, ki so se ukvarjali z zdravilstvom, so menili, da je treba skrbeti tudi za duhovno zdravje; ob zdravljenju telesa tudi krepitev duha. Resnici na ljubo je treba povedati, da je po svetu zaslovelo gledališče v Epidauru. Nastalo je v 4. st. pr. n. št. in ga pripisujejo Polikletu mlajšemu. V gledališču je prostora za 14.000 ljudi. Neverjetna je akustika, saj se tudi v zadnji vrsti vzpenjajočega se theatrona sliši zvok kovanca, ki ga spustimo na tla v orkestri. Poliklet mlajši je izbral naraven prostor s hribovito vzpenjajočim prostorom za gledalce, ti pa so se lahko razgledali po prijetni, zeleni ravnici, kjer se v daljavi dvigajo hribi. Kajpak je tak razgled zanimiv le toliko časa, dokler nastop igralcev ne uroči ljubiteljev drame. Imeniten mora biti festival »Epidauria«, ki ga vsako leto od l. 1954 prirejajo konec junija in julija ter zberejo najboljše grške igralce k oživitvi antičnih tragedij in komedij. Tudi koncertno življenje je tedaj bogato. Festival v Epidauru privabi mnogo domačih in tujih gledalcev, podobno kot festival v Atenah pod Akropolo.

Plaka je tisti del Aten, ki zaživi svoje pristno življenje ponoči. Dvomljivo in celo narejeno pa bi izzvenelo, ko bi nočnemu življenju puritansko pritaknili šentflorjanske misli. Če hočejo tujcu povedati, da je Plaka grški Montmartre, je to zgolj vzporednica, ki hoče natančneje označiti mestni predel; morda jima je bila skupna le bohemiana. Dandanes je Plaka to, kar je dostopno vsakemu potniku; veliko gostišč, bolj ali manj imenitnih, ne brez priokusa turistične industrije. Vendar pa so vmes tudi lokali, kjer lahko poslušaš grški melos, ki ga ni skvarila popevka, kjer spoznavaš grškega človeka, ko v sproščeni igri, melodiji, plesu predstavi kos vsakdanjega življenja, ljudske poezije. Pa drugod konfekcijska prireditev za nemške turiste, kjer je malo grškega, malo njihovega plesa, vse bolj prirejeno po jodlarskem vatlu in z malo razkazovanja. Od tod pa jo je treba popihati, dokler te ne zamorijo z nečim, kar tudi Grkom ni posebno pri srcu. Domačini vedo najbolje povedati, kje najdeš pristen lokal, saj imajo tudi sami radi svežino eruptivne ljudske

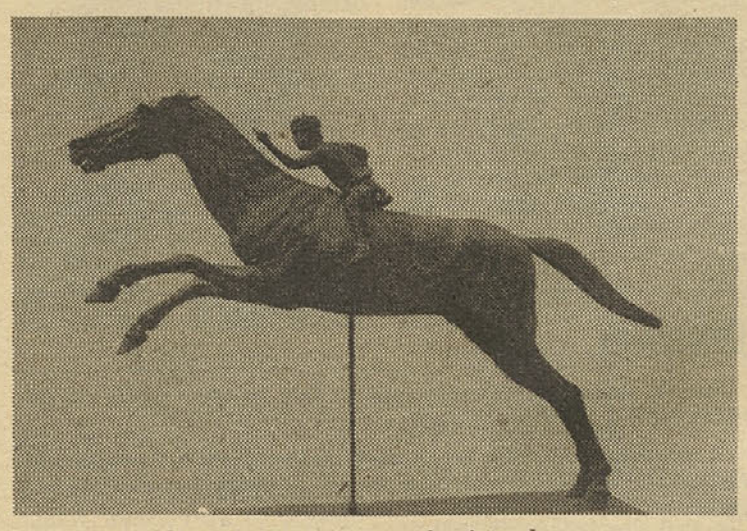

Mali jockey, Narodni arheološki muzej v Atenah

pesmi in plesa. Morda tu najhitreje dojameš navzkrižja, ki vznemirjajo današnjega Grka, verjetno tu najbolj zaslutiš njegovo vsakdanje življenje, saj se skozi veselje, pesem, potrtost in resnobo pretakajo spontani impulzi, ko se ne ozira na okolje, ampak je pomembno le to, kar je v njem — on sam.

Čas odhoda čutiš kot pretrgano dejanje, ko še nisi izrabil vseh možnosti za oglede. Priokus po grški zemlji budi željo, da bi mogel bolje spoznati ljudi in njihovo življenje, starine in novine. Da bi jim mogel posredovati kos naše zemlje. Ob odhodu misli ne morejo biti urejene, kakor da bi preletavale vtise od Akropole in Likabetosa, od trga Sintagma do Kazantzakisa; kakor da se ne morejo strniti v prekvašeno doživetje. »Dramiš večno poletje, daješ vzhajati drugemu soncu,« pravi Jorgos Thémelis.

J. G.

Film

Let nad kukavičjim gnezdom

Človeška izpoved išče v umetnosti kakršenkoli instrument, s katerim lahko izrazi več kot ravnino vsakdanje zavesti in izreče tudi jezik doživetij sveta. Takšen film, kot je Let nad kukavičjim gnezdom, je umetniški prav zato, ker izpoveduje svet iz notranjosti, film pa je samo njeno sredstvo. Toda kdo sploh gleda v ta svet? Vse drugo ima večji sijaj kot zavedanje lastnih doživetij, ki zahtevajo nekaj napora, iskrenosti in priznanja samemu sebi, da naša pamet še ni največja pamet, ki bi lahko o vsem izrekala pomembna mnenja.

Ustvarjalci tega filma so pogledali prav tja, kjer naj bi skrbeli za svet človeške notranjosti, v bolnišnico za umobolne. Toda kaj hitro opazimo, da se tu ukvarjajo s sproščevalno metodo, ki je znanstveno čisto in logično utemeljena, praktično pa ubijajoča, nečloveška in brezvestna. Opazimo, da velja skrb v kliniki le mehaničnemu vsakdanjemu redu, ki prekriva človekovo spontanost, ustvarjalnost in ljubezen. Suha logika vlada nad zdravjem ljudi, ki ne morejo obvladati zdravih impulzov svoje narave v »zdravilni« ali »sproščevalni« ideologiji zavoda. Ni torej čudno, da pacienti vsak dan samo obnavljajo svoje travme in vse osebje služi le temu, da se nikdar nič ne spremeni ali zgane v človeških dušah. Kmalu se prepričamo, da je bolna oblast v kliniki in da so na svetu razumni edinole še norci, ki se morajo dan za dnem pretvarjati, da so nori, ali prevzemati vlogo umobolnih.

Izpoved tega filma pa sega še mnogo dlje, če si zastavimo vprašanja v najširšem krogu zavesti. Kako da obstajajo takšne klinike? Res je, da obstajajo povsod in da sploh ni drugačnih. Znanost si vsak dan izmišlja nove suhe vzorce »sproščevanja« in osvobajanja, izumlja nenehno nove formule svobode, pri tem pa misli abstraktno in brez srca. Ti vzorci nastajajo na vseh področjih znanosti. Ni torej kriva znanost, temveč človeška zavest. Ta hlad občutimo vsak dan. Uresničujemo koncepte, saj so teoretično in znanstveno tako utemeljeni, da smo prepričani tudi v njihovo praktičnost. Omejujemo svoje srce. Temu ledu v znanosti ponujamo svoja življenja in s koncepti doktrin opravičujemo svoje postopke in razloge, ne da bi razumeli sebe. In niti ne opazimo več, da smo izgubili svoj jaz, svojo inteligenco in razsodnost, da le slepo sledimo suhim domnevam tistih, ki jih prav nič ne zanima, kaj človek v sebi resnično doživlja zunaj togo ustaljenega reda in forme. Človeška civilizacija je umobolnica, kjer so zdravi podrejeni bolnikom.

Takšen sklep je pretresljiv in prav nič prijeten. Toda kaj storiti? Veliko je že povedati to resnico, še teže pa se je je zavedati na vsakem koraku v vsakdanjem življenju. Če bi izdelali vzorec ali formulo, kako priti iz tega položaja, bi zagrešili isto napako suhe in brezsrčne hladnosti, ki je ne zanima človekovo srce. Človek sam mora zbrati v sebi toliko poguma, da razbije rešetke svoje ignorance in skoči višje od gnezda, nad katerim kukavica skrbi za svoj zarod. Človek mora poleteti višje kot kukavica in se otresti skrbi avtoritarnih oblik in formalizmov. To se pravi živeti. To se pravi imeti širok razum, kot je široko nebo, in letati po njem svobodno.

SAMO SIMČIČ

Nastop pesnika in likovnika

V kranjski Prešernovi hiši je odprta razstava poezije in grafike v obliki, kakršno sta si zamislila likovnik Nejč Slapar in pesnik France Pibernik. Svojevrstna enovitost že sama po sebi zasluži pozornost, saj gre za izviren način: dve umetnosti se zrcalita v enoviti obliki, ta pojav pa je vsaj pri nas povsem svež.

Prostorsko tridelna razvrstitev ima tudi vsebinsko tridelno različne odtenke, čeprav občutimo v zamisli najširše pojmovano enotno izhodišče. Posebno prvi prostor daje vpogled v enakovredno, strnjeno zrcaljenje lirike in grafike, kjer vsak od avtorjev poda svoj delež in se skupaj ujameta v nerazdeljivi pesniško-grafični celoti. Tu gre povečini za kratke, asociativne pesmi, tudi enostavčne, ki se navezujejo na grafiko v izrazito črno-belih možnostih variacijskega učinkovanja. Izjema je edina daljša pesem s topografsko, zabrisano konfiguracijo, kjer zadobi poetična kritičnost širše izpovedne razsežnosti. Pri kratkih pesmih ponekod zasledimo tudi zrcalno verzno podobo.

V drugem prostoru je le ena pesem ubrana v celotno razpoloženje (z »jenkovsko« daljno barvitostjo), sicer pa gre za enobesedna sporočila, za smer in tudi za vse bolj uveljavljajoče se grafično učinkovanje. N. Slapar, ki je že prej sledil enakomerni razvrstitvi črnih in belih polj s pregibi in ritmičnim učinkovanjem, je le tu in tam izpustil priložnost večjega stapljanja besede in ročno izoblikovanih grafik.

V kletnem prostoru je več del, kjer prevladuje likovna izpeljava, od besed so ostale le še posamične črke, kot artikulacijski člen, zapis (in zvok), Nejč Slapar ni več zvest poprejšnji ritmični geometrizaciji. Lahko bi dejali, da se Piberniku le deloma pozna daljnji odmev Jandla, da Nejč Slapar ni ostal brez že znanih likovnih pobud, vendar je celotna izpeljava ustvarjalno zrasla iz konkretnega časa in umetniških nagibov, zato je razstava lep in svež dosežek, ki ga je treba pojmovati zlasti kot prepričljivo možnost povezovanja pesniškega z grafičnim.

IGOR GEDRIH

Ob XIII. srečanju književnikov v Štatenbergu

»V areni življenja sem stal...«

Letošnje srečanje književnikov, literarnih zgodovinarjev in esejistov — 40 udeležencev, med njimi so bili tudi predstavniki iz Trsta, Zagreba in Kruševca — je bilo posvečeno Cankarju. Kot vodilo pri obravnavanju problematike so si izbrali njegove besede: V areni življenja sem stal...

Namen te pomembne kulturne manifestacije, ki jo je organiziral 12. in 13. septembra mariborski pododbor društva književnikov Slovenije pod pokroviteljstvom kulturne skupnosti Slovenska Bistrica, je bil: z mnogih vidikov osvetliti človeški in umetniški lik tega vizionarnega ustvarjalca, pesnika hrepenenja in upornika.

V številnih referatih in koreferatih je bila poudarjena vloga književnika v naši družbi. Na pobudo predsednika kulturne skupnosti Slovenska Bistrica prof. Jurija Novaka, ravnatelja gradbenega centra v Mariboru, so se simpozija v Štatenbergu letos prvič udeležili tudi predstavniki srednjih in poklicnih šol, in sicer 12. septembra, ko so bili na sporedu trije osrednji referati: Ivan Potrč je napisal tehtno in zanimivo razpravo o Cankarjevem Kurentu, dr. Franc Zadravec je obravnaval Cankarjevo hrepenenje ter pregledno podal razvoj in stopnje te zanj tako značilne umetniške prvine; v tretjem referatu je mariborski operni režiser Emil Frelih predstavil pomen glasbene stvaritve Matije Bravničarja — epopejo Hlapec Jernej. Isti skladatelj je uglasbil tudi Cankarjevo Pohujšanje... Dijaki so se zvečer v Slovenski Bistrici udeležili zelo uspelega recitala Pozdravljena, dolina šentflorjanska, ki ga je sestavil prof. Janko Čar, odlično pa ga je izvedla skupina prosvetnih delavcev iz Slovenske Bistrice.

Vsekakor je prav, da je simpozij v Štatenbergu, ki je doslej organiziral obiske književnikov v bližnje osnovne šole in delovne organizacije, odprl vrata tudi srednješolcem, v prihodnje pa se ga bodo udeleževali tudi študenti mariborskega območja. V osnovni šoli tekmovanja za bralne značke veliko pripomorejo k temu, da učenci vzljubijo dobre knjige, toda pozneje, posebno učenci poklicnih šol, ki po učnem načrtu nimajo toliko ur slovenščine kot tisti v gimnazijah ali v drugih srednjih šolah, ne kažejo več zanimanja za literaturo. Tudi njihova vnema za branje se zmanjšuje ali pa celo usahne. Tudi mladino, ki je že zaposlena, si marsikje prizadevajo pritegniti k umetniški dejavnosti, vendar se jim to ne posreči tako, kot bi želeli. Zaradi nekajletnega premora je v mladih splahnelo zanimanje za dobro knjigo, ki so ga gojili v osnovni šoli. Zato bi morali razmisliti o organizirani, sistematični obliki — nekakšnem nadaljevanju ali ustreznem nadomestilu tekmovanja za bralne značke, kar bi aktiviralo mladostnike, zlasti iz poklicnih šol, da bi se spontano udeleževali umetniških prireditev, znova vzljubili kakovostno literaturo, z veseljem segali po dobri knjigi in pravilno presojali književnost. Udeležba — samo zato, ker je obvezna — je premalo. Zahajati v gledališče, na koncerte, prebirati literarne umetnine iz želje po lepoti, globokem doživetju, ki oplemeniti, osvetli probleme, spodbuja k razmišljanju, nakazuje pot k spoznanju! Umetnost je važen sooblikovalec mlade osebnosti, pomemben dejavnik moralne in estetske vzgoje. Prizadevamo si približati umetnost širokemu krogu ljudi. Veliko smo na tem področju že dosegli, toda prav mladostniki so vez med otroštvom in zrelostjo: če v mladih letih zamre ljubezen do knjige in do umetnosti sploh, jo je kasneje težko obuditi.

Tudi srečanje književnikov v idiličnem okolju slikovitega Štatenberga bo ob soudeležbi predstavnikov srednjih šol prav gotovo pripomoglo k večjemu zanimanju mladine tega območja za literarna vprašanja in sodobna kulturna dogajanja. Mladina naj bi z zanimanjem prisluhnila notranjim vzgibom in zunanjim motivom literarnega ustvarjalnega procesa, saj jo mora zanimati književnost, ki je tribuna življenja. O takšnih in podobnih problemih so razpravljali na letošnjem srečanju v Štatenbergu.

Vlogo književnika današnjih dni je opisala Nada Gaborovič. Mladina se bojuje proti zmaličenosti in išče spoznanja, ki jih odkriva kakovostna literatura. Dogodek je le podatek, vendar ga umetnik prikaže tako, da preseže prostor in čas, da nas nenehno vznemirja, sili k razmišljanju in plemeniti. To so dragocene lastnosti prave literarne umetnine. Takšna dela postanejo last vseh narodov in zob časa jim ne more do živega. Mladina naj bi jih sprejela kot svoje stalne spremljevalce — je razglabljala Branka Jurca v svojem referatu. Najlaže je igrati vlogo nihilista, ki omalovažuje ali kar zavrača vse, kar mu ni všeč v literarnih dosežkih. Napredek je skupni smoter, sad prizadevanj vseh generacij. Literatura, ki ohranja lepote materinega jezika in vsebinsko bogastvo obdobij — kažipot prihodnjim rodovom — je poudaril Janez Švajncer v svojem referatu z značilnim naslovom Strpnost nestrpnosti.

Kakovostna literatura naj bi bila mladim integralna komponenta ozračja, v katerem dozorevajo in se oblikujejo v zrele osebnosti. Slej ali prej bo vsak od njih v večji ali manjši areni življenja; osiromašena duševnost pa v svoji labilnosti ali plehkosti kaj zlahka nasede cenenim vabam; znajde se na spolzkih tleh in iztiri.

GEMA HAFNER

Ciklus televizijskih oddaj Socialistično samoupravljanje

Samoupravna skupnost in avtonomna pokrajina

V prejšnji številki smo predstavili prvi dve oddaji iz skupnega jugoslovanskega cikla o socialističnem samoupravljanju. Oddaje so posneli v vseh jugoslovanskih televizijskih središčih in obravnavajo različne vidike in oblike samoupravljanja pri nas. O oddajah, ki jih predvaja ljubljanska televizija vsak petek že ves september in jih bo še v oktobru ter novembru, pišemo v Prosvetnem delavcu zato, da bi se z njimi seznanili učitelji predmeta samoupravljanje s temelji marksizma. Svoje učence lahko opozorijo na oddaje in potem z njimi razpravljalo o vsebini, ki so jo spremljali po televiziji. Tako lahko pouk predmeta, o katerem se, na žalost in po krivici, širi glas, da je suhoparen, popestrijo.

OTROCI, NAŠA PRIJETNA SKRB

V oddaji s tako privlačnim naslovom nam želijo njeni ustvarjalci predstaviti vzroke zaradi katerih smo pri nas ustanovili samoupravne interesne skupnosti. Prikažejo nam delo in uspehe samoupravne interesne skupnosti otroškega varstva v Kruševcu.

Samoupravna interesna skupnost izraža skrb delovnih ljudi za njihov socialni, kulturni in družbeni položaj. Skrbi za zadovoljevanje potreb delovnih ljudi na teh področjih. Ker posameznik s svojim delom ustvarja uporabne vrednosti, ne pa kulturnih in drugih vrednot, kot je rekel Marx, smo ustanovili samoupravne interesne skupnosti, ki skrbe za povezavo združenega dela s tistimi, ki si prizadevajo ustreči potrebam občanov na kulturnem, izobraževalnem in drugih področjih.

V Kruševcu so že takoj po osvoboditvi spoznali, kako zelo so potrebne ustanove za vzgojo in varstvo predšolskih otrok. Tako so imeli prvo takšno ustanovo že leta 1946 v neki zasebni hiši. Potem so rasle še druge ustanove za otroško varstvo, najbolj pa se je ta dejavnost razmahnila po ustanovitvi samoupravne interesne skupnosti v občini. Zdaj je v predšolskih ustanovah 1200 otrok, v njih pa se hrani kar 7500 učencev srednjih in osnovnih šol. Poleg tega, da skrbijo za vzgojo in varstvo, prirejajo za otroke tudi letovanja in zimovanja.

Na malem ekranu spoznavamo vrtec Čebelica. Ravnateljica pripoveduje o težavah in uspehih. O svojem odnosu do vzgojnovarstvene ustanove govore tudi starši otrok, ki so v njej. Zavedajo se, da morajo za gradnjo vzgojnovarstvenih ustanov za otroke tudi prispevati, zato jim ni žal dela bruto dohodka ali samoprispevka, ki gre v te namene.

Na obisku v oddelku podaljšanega bivanja v osnovni šoli zvemo, kako zelo je potreben. Deklica, ki se doma ob osmih sestrah in bratih ne bi mogla dobro pripraviti na pouk, je, ker hodi v podaljšano bivanje, prav dobra učenka. Tako se v Kruševcu z ustanavljanjem potrebnega števila vzgojnovarstvenih ustanov bojujejo proti socialnemu razlikovanju, proti temu, da bi imeli otroci različne možnosti za šolanje in vzgojo.

Tudi domovi za srednješolce so ustanove, ki so nekaterim učencem nujno potrebne, da se lahko šolajo. Razmere v njih so zelo slabe, zato se zdaj zavzemajo za njihovo izboljšanje. Zanimiv je podatek, da izdela pri njih razred 76 do 84 odstotkov učencev srednjih šol, od tistih, ki so v domu, pa kar 98 do 99 odstotkov. Zaradi tega so domovi za učence tudi ekonomsko, ne le vzgojno opravičeni.

Bralcem, ki bi želeli kaj več zvedeti o samoupravni interesni skupnosti, svetujemo, da vzamejo v roke knjigo **Stevana Mijućića Samoupravna interesna zajednica,** ki jo je izdala **Savremena administracija leta 1973.**

DELEGAT NI KURIR

V oddaji, ki bo na sporedu ta petek, bomo poslušali nekatere delegate z mariborskega območja, predstavnike družbenopolitičnih organizacij in skupnosti, ki bodo pripovedovali, kako je pri njih razvit delegatski sistem, kakšni so problemi, ki nastajajo pri njegovem oblikovanju, kakšne težave in uspehi. Oddajo z naslovom Delegatski sistem bo vodil predavatelj na visoki ekonosmsko-komercialni šoli v Mariboru Matjaž Mulej. Popeljal nas bo po Mariboru in nas v pogovoru s sobesedniki seznanil ne le z uspehi in problemi Mariborčanov na tem področju, temveč tudi z razvojem in strukturo delegatskega sistema pri nas na vseh ravneh, od krajevne skupnosti do zvezne skupščine.

Delegatski sistem omogoča uresničevanje družbenega samoupravljanja kot celostnega socialističnega samoupravnega sistema v vseh delih družbe in na vseh ravneh. Ta cilj lahko dosežemo, če odpravimo nagnjenost k zapiranju samoupravljanja v delovne kolektive. Tako bo tudi dosežen naš cilj: vsi smo upravljavci.

Ob oddaji bomo tudi spoznali, da delegat ni več predstavnik, še manj pa »kurir« ljudstva, temveč je njegov del. Velike so razlike med nekdanjimi odborniki in poslanci, ki so bili res samo predstavniki in še večje med delegatskim in parlamentarno-predstavniškim sistemom.

Oddaja, ki jo je v skupni jugoslovanski seriji oddaj o socialističnem samoupravljanju pripravila ljubljanska televizija, bo zaradi bližine problematike in okolja, kjer je bila posneta, za nas resnično zanimiva in privlačna. Tema, ki jo bomo spoznali, pa je tako obširna, da o njej v eni sami oddaji ni bilo mogoče povedati vsega, zato je za učitelje predmeta samoupravljanje s temelji marksizma lahko dobrodošla popestritev ali uvod v snov, ki jo je treba obravnavati dalj časa in poglobljeno. Literature je veliko, svetujemo pa delo Kira Hadzi — Vasiljeva »Delegatski sistem na startu«. Izšla je pri beograjski Mladosti leta 1974.

SONJA TRAMŠEK

Partizansko veselje, Toni Stojkovski, osn. šola Kiril i Metodij, Bitola

Spodbudni dosežki

Stalna razstava likovnega ustvarjanja otrok v Kranju

Da je likovna pedagogika osnovnih in posebnih osnovnih šol Gorenjske na visoki strokovni ravni, so že večkrat dokazale likovno-vzgojne manifestacije doma in v svetu, na katerih so sodelovali učenci teh šol. Stalne mesečne razstave učencev osnovnih in posebnih osnovnih šol Gorenjske v galeriji Mestne hiše v Kranju pa kažejo, da so bili delo in uspehi likovnih pedagogov opaženi tudi v kranjskih kulturnih krogih. Ker so likovne razstave glavno gibalo kulturnega ozračja v našem mestu, so stalne mesečne razstave likovne ustvarjalnosti otrok precej pomembne. Tako bo galerijska dejavnost pestrešja, širša javnost pa bo lahko spremljala likovno vzgojno dejavnost na naših šolah.

Pobudo za razstave je dal Gorenjski muzej v Kranju, ki skrbi za organizacijo, aktiv likovnih pedagogov Gorenjske pa je odgovoren za kakovostno raven razstavljenih del. Prva razstava je bila odprta konec julija. Branko Sosič, likovni pedagog osnovne šole Stanko Mlakar iz Šenčurja, je razstavil grafične in kiparske izdelke svojih učencev. Drugo razstavo je pripravil Marjan Kukec, likovni pedagog posebne osnovne šole iz Kranja v začetku septembra. Do konca letošnjega leta bodo razstavljali dela svojih učencev še trije likovni pedagogi.

Branko Sosič je med službovanjem v šenčurski osnovni šoli poleg obsežne likovne problematike, ki nam jo nalaga učni program, še najraje gojil grafiko. Med delom si je ustvaril in do potankosti izpopolnil didaktično pot, s katero je dosegel pri učencih v grafiki izjemne rezultate. S svojim jasnim stališčem do likovnega izražanja s ploskvijo je prispeval svoj delež k celotni grafični dejavnosti v gorenjskih osnovnih šolah. Likovni pedagogi Gorenjske smo si na aktivih velikokrat izmenjavali mnenja in izkušnje o poklicnem delu. Težava pri podajanju likovne teorije o grafiki učencem osnovnih šol je tudi v tem, da se ne moremo povsem nasloniti na začetke grafike pri naših priznanih grafičnih ustvarjalcih, ker se vsak umetnik-grafik pri svojem delu ukvarja s problemi svetlobe in sence, z volumni in s prostorskimi problemi. Temu pa učenec petega ali šestega razreda, kjer grafiko gojimo, razvojno ni dorastel. Namesto razlage iz likovne teorije mora torej likovni pedagog omogočiti učencu tako likovno stvaritev, da bo v grafiki spontano dosegel pravilen odnos ploskev in čim idealnejše ravnotežje med belim in črnim: pri vsakem grafičnem delu z učenci sta zelo pomembni tehnična izvedba in delovna disciplina. Le tako nastane lep in čist izdelek. Učenci iz Šenčurja so pod vodstvom tovariša Sosiča vse to zmogli.

Razstavljeni so bili tudi poskusi barvnih tiskov in kiparski izdelki učencev sedmih in osmih razredov. Reliefne glave v lesu so bile zgledno izdelane, z veliko ustvarjalne domišljije in delovne zavzetosti mladih ustvarjalcev. Vsem izdelkom je bila skupna tematska povezanost. Izpeljava določene likovne prvine in kompozicija pa je zadeva vsakega posameznega učenca, kar je razvidno iz razstavljenih del.

Marjan Kukec poskuša na posebni osnovni šoli v Kranju z likovnimi sredstvi pospešiti razvoj otrok, ki zaostajajo v razvoju. V učencih poskuša povečati sposobnosti, ki so morda okrnjene tako, da jih ne bo mogoče nikoli razviti. Na taki šoli ima likovna vzgoja posebno mesto. Izdelke učencev te šole pa vrednotimo drugače, iz drugačnih izhodišč kakor dela učencev redne šole. Zaradi nekoliko zmanjšane sposobnosti dojemanja, dojemajo ti učenci le konkretno snov, zato likovna teorija ne more motivirati likovne vzgoje. Tu je vse teže doseči tako tehnični del kakor ustvarjalnost. In vendar se po likovni kakovosti razstavljeni izdelki ne razlikujejo od del vrstnikov v rednih šolah. Le tu pa tam je mogoče začutiti težavnost ustvarjanja tudi tistim obiskovalcem, ki posebnosti dela v posebni osnovni šoli ne poznajo. Tovariš Kukec razstavlja nekaj slik in risb, izdelke iz žgane gline in grafike. Pri grafiki prevladujejo barvni tiski. Razstavljeni so tudi tiski iz kovinskih matric, kar je oboje velik dosežek. Poleg so še tiski iz lepenke in črno-beli linorezi. Največja vrednost razstave v likovnem in tehničnem pomenu so večbarvni linorezi, posebno če vemo, da le malo učencev rednih osnovnih šol v Sloveniji tiska svoje linoreze v barvah. Malo je tudi rednih osnovnih šol, kjer pri likovni vzgoji dosegajo take rezultate.

Začetek omenjene razstavne dejavnosti v Kranju je velika spodbuda za likovne pedagoge. V našem času je težko ugotoviti, kakšen je odnos naše skupnosti do likovne vzgoje. Na eni strani lahko vsak opazi pravi izbruh slikarskih kolonij v raznih krajih Slovenije, ki imajo tudi likovno izobrazbeni značaj. Po drugi strani umikamo likovno vzgojo iz šol. Lepo zasnovane in začete razstavne dejavnosti v Kranju smo likovni pedagogi prav veseli.

JOLANDA PIBERNIK

Bolnišnica Franja, Bojan Ušeničnik, osn. šola Simon Jenko, Kranj

SAVA FILM

LJUBLJANA, GROŠLJEVA 4

Takoj je mogoče dobiti naslednje naše nove ali novejše projekcijske slike:

DIAFILMI:

Zgodovina: Stari Egipt, Stara Grčija, Slovensko partizansko šolstvo, Slovenska žena v NOB.
Geografija: Azija, Vietnam
Slikanice: Deklica Delfina in Lisica Zvitorepka, Modri zajec, Trnjulčica, Lahkih nog, Kresnice, Butalci

GRAFOSKOPSKE PREDLOGE:

Zgodovina — družba: Skupina neuvrščenih držav, Slovensko partizansko šolstvo
Geografija: Svetovno gospodarstvo (16 predlog za osn. in srednje šole), Gospodarstvo Azije, Afrike, Sev. in J. Amerike (4 predloge).
Likovna vzgoja: Nauk o barvah (5 predlog)
Biologija: Prebavila, Križanje rastlin, Delitev celice, Dedovanje hemofilije, Dihibridno križanje govedi, Recesivno delovanje, V kromosomih je dedni zapis, Biosinteza beljakovin.
Angleščina (za 5. r. osn. šole): English I (5 predlog), izide kmalu.

Naročila pošljite Sava filmu ali zastopnikom Sava filma.

Ali bomo pozabili na 50-letnico revolucionarne učiteljske skupščine leta 1926 v Celju?

Pričakoval sem, da se bo kdo od naših še živečih tovarišev in tovarišic, ki so sodelovali pri VI. pokrajinski skupščini UJU (Udruženja jugoslovanskega učiteljstva) poverjeništva Ljubljana dne 16., 17. in 18. julija v Celju, oglasil s svojimi spomini na to revolucionarno skupščino.

Meni in vsem medvojnim izgnancem je bila zaplenjena bogata knjižnica. Ob vrnitvi iz Srbije sem po naključju našel mapo z zapiski o omenjeni učiteljski skupščini. Z mojim, žal nepričakovano umrlim tovarišem in prijateljem, književnikom Franom Rošem, sva se dogovorila, da bova poskusila zbrati spomine na to učiteljsko skupščino. Ostal sem sam, z vso naklonjenostjo pa mi pomaga zbirati javne objave univerzitetna knjižnica v Mariboru!

Prosim, tovarišice in tovariše, ki so sodelovali pri tej skupščini, da objavijo ali pa mi pošljejo svoje spomine na ta dogodek. Še letos bi namreč rad spregovoril o tej revolucionarni učiteljski skupščini ob njeni 50-letnici!

MIRKO VAUDA

Sredstva za zaščito rastlinskih kultur

Podjetje Commerce na Titovi cesti v Ljubljani ima v svojem sestavu oddelek za zaščito rastlin. Vodi ga inž. Velej. Povedal nam je, da lahko dobe strokovnjaki biotehniške fakultete v Ljubljani, visoke kmetijske šole v Mariboru in srednjih kmetijskih šol najsodobnejša sredstva za zaščito rastlin v brezplačno preskusno uporabo, in sicer za površino do enega hektarja.

V. K.

Rdeči križ v boju proti kajenju

V zadnjih dvajsetih letih pri nas zelo narašča razvada kajenja. Ne moremo dvomiti o rezultatih študij, ki kažejo, da kajenje močno vpliva na človekovo zdravje. Kako škodljivo je kajenje, kažejo tudi podatki zdravstvene službe. Na primer: za kroničnim bronhitisom umirajo kadilci štirikrat pogosteje kot nekadilci, 90% obolelih za pljučnim rakom je kadilcev! Statistika o tem je zastrašujoča.

Kajenje in zdravje. Kako se odvaditi kajenju, kako omejiti in preprečevati kajenje? To so vprašanja, ki so v središču pozornosti strokovnih služb in družbenih dejavnikov.

Raziskovanja in dosedanje izkušnje, tako glede programov kot metod dela v boju proti kajenju so močno odjeknile že v letu 1970 na XXIII. skupščini svetovne zdravstvene organizacije, ki je prikazala vsa zaskrbljujoča poročila o skokovitem naraščanju porabe cigaret in jih strnila v eno samo geslo: »Boj proti kajenju naj bo stalen, naj pomeni enega od kompleksnih zdravstvenovzgojnih programov, ki naj zajame vse skupine prebivalstva, predvsem mladino!«

Rdeči križ Slovenije nenehno spodbuja in predlaga, kako naj bi odpravili to razvado. V letih 1972 do 1975 je bilo na to temo 1060 predavanj s 60.241 poslušalci. Izdane so bile poljudne brošure, letaki in plakati. Posebna pozornost je bila posvečena vzgoji mladih ljudi, da bi posegali čim manj po cigareti. Zato je bilo pred leti skupaj z zavodom za šolstvo SRS vsem šolam priporočeno, da se v boju proti kajenju v vseh razredih ena šolska ura posveti temu problemu. Ta akcija je imela med mladimi izreden odziv.

V svoji zdravstvenovzgojni dejavnosti Rdeči križ nenehno spremlja in podpira tudi vse akcije, ki so namenjene rasti zdravstvene kulture prebivalstva, zavzema se za kompleksne ukrepe o prepovedi reklam za cigarete in tobačne izdelke. Nekatere delovne organizacije so že sprejele sklep o prepovedi kajenja v zaprtih prostorih. Kajenje naj bi bilo prepovedano na vseh sestankih, v sejnih dvoranah, čakalnicah, ordinacijah in povsod, kjer se zbirajo ljudje.

Obstajajo pa številne možnosti za seznanjanje ljudi s škodljivostjo kajenja prek sredstev javnega obveščanja, v pogovorih z ljudmi, predvsem mladimi, in v kratkih predavanjih. Zato se Rdeči križ Slovenije pridružuje prizadevanjem za usklajen program boja proti kajenju in poziva, naj v tej akciji sodelujejo vsi, zlasti pa prosvetni in zdravstveni delavci.

**IZVRŠNI ODBOR
REPUBLIŠKEGA ODBORA RDEČEGA
KRIŽA SLOVENIJE**

Odnos do živali, zrcalo Tvojega značaja

DRUŠTVO PROTI MUČENJU ŽIVALI SR SLOVENIJE RAZPISUJE OB 4. OKTOBRU, »SVETOVNEM DNEVU VARSTVA ŽIVALI«

Nagradni natečaj

na temo o preprečevanju mučenja živali in varstva živali. V spisu, ki naj nosi naslov

»KAKO SEM POMAGAL MUČENI ŽIVALI«

naj pionirji — udeleženci natečaja opišejo resničen in doživet dogodek iz svojega življenja. Razpis velja za pionirje od 4. razreda dalje do vključno 8. razreda. Najboljše spise bo društvo nagradilo s knjižnimi nagradami in z društvenimi značkami.

Pionirji!
Udeležite se razpisa in pošljite spise do 31. oktobra 1976, na naslov:

Društvo proti mučenju živali SR Slovenije
Ljubljana, Trubarjeva 16, PP 222.

VZGOJNOVARSTVENI ZAVOD SLOVENSKA BISTRICA

objavlja prosto delovno mesto

— **pomočnika ravnatelja.**

Pogoj: VZG, U ali PRU, z 10-letno ali 5-letno pedagoško prakso in da ima ustrezne moralno politične lastnosti.

Prijave pošljite 15 dni po objavi — odboru za medsebojna delovna razmerja VVZ Slov. Bistrica.

Delovna skupnost

POSEBNE OSNOVNE ŠOLE LITIJA

razpisuje delovno mesto

— **logopeda** za določen čas (nadomeščanje v času porodniškega dopusta).

Pogoji: dokončana izobrazba.

„KAJ VEŠ O PROMETU"

Letošnjega aprila je bilo na Jesenicah VIII. republiško sklepno šolsko tekmovanje „Kaj veš o prometu" in srečanje pionirjev prometnikov.

Tekmovanje se je začelo z mimohodom, v katerem so sodelovali tekmovalci, vozila milice, AMD, prve pomoči in godba na pihala Železarne Jesenice.

Po slavnostnih nagovorih je krenilo 49 ekip pionirjev prometnikov na 5 km dolgo pot, med potjo pa so reševali naloge iz prometa, orientacije, prve pomoči in streljanja z zračno puško. Hkrati so v prostorih osnovne šole tekmovalci iz „Kaj veš o prometu" reševali teste.

Tekmovanje pionirjev prometnikov se je končalo približno ob 19. uri, ko so tekmovalce pričakali jeseniški pionirji in jih odpeljali na svoje domove.

Zvečer je pripravilo AMD Jesenice v prostorih kazine srečanje mentorjev, na katerem je svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu SR Slovenije podelil 41 priznanj najbolj zaslženim aktivistom in mentorjem prometne vzgoje.

V tekmovanju „Kaj veš o prometu" so tekmovalci 14 ekip s kolesom pony pokazali svoje znanje na ocenjevalnem in spretnostnem poligonu, ki ju je organizator pripravil v športni dvorani pod Mežakljo.

V tekmovanju pionirjev prometnikov so bile najboljše ekipe Kranj II, Murska Sobota in Ilirska Bistrica, v tekmovanju „Kaj veš o prometu" pa ekipe Murske Sobote, Maribora in Nove Gorice. Posamezno pa so se uvrstili tekmovalci takole: Oto Težak iz Ptuja na 1. mesto, Gorazd Petrovič iz Kranja na 2. mesto, Janez Planinc iz Krškega na 3. mesto in Anton Rovs iz Beltincev na 4. mesto. Ti tekmovalci bodo zastopali Slovenijo na zveznem tekmovanju v Prištini 8. in 9. maja 1976.

SAP LJUBLJANA

1. **IZLET V NEZNANO**
   nedelja 17. 10. 1976
   cena din 170.–
2. **Tridnevni izlet na otok KRK**
   namestitev v hotelu HALUDOVO v Malinski
   (ogrevan bazen, savna, izleti, Piknik)
   22. do 24. 10. 1976
3. **Strokovno potovanje v MÜNCHEN**
   »ELEKTRONIKA '76«
   24. do 27. 11. 1976
4. **MARTINOVANJE v Slovenskih Goricah**
   štajerske specialitete
   14. 11. 1976
5. **štiridnevno potovanje**
   DUNAJ – PRAGA
   ogled gledališke predstave
   27. do 30. 11. 1976
6. **ENODNEVNI IZLET**
   GORICA – TRST
   torek 30. 11. 1976.

Nudimo rent-a-car vozila z voznikom ali brez in prodajamo letalske vozovnice INEX–ADRIA.

Informacije in prijave:
SAP Ljubljana
TOZD »TURBUS,« Titova 38, tel.: 313-902, 315-342

Razpisna komisija pri

SŽ — ŽELEZARNA JESENICE

razpisuje v **Železarskem izobraževalnem centru Jesenice** prosto delovno mesto

— **ravnatelja oddelka za izobraževanje ob delu.**

Kandidati morajo izpolnjevati splošne in druge, z zakonom predpisane pogoje in imeti visokošolsko izobrazbo tehnične, andragoške ali pedagoške smeri ter 3 leta prakse v tehnični ali 1 leto v andragoški stroki.

Zaradi zahtevnosti dela želimo, da so kandidati moralno politično neoporečni in da imajo organizatorske sposobnosti, zato prosimo, da prijavi priložijo izčrpen življenjepis.

Kandidati naj pošljejo pismene ponudbe v zaprtih ovojnicah v 15 dneh od izida razpisa na naslov: »SŽ — ŽELEZARNA JESENICE, kadrovski sektor (komisija za razpis ŽIC)«, kjer lahko dobijo tudi podrobnejše informacije.

Podoba in letopis Valentina Vodnika

Valentin Vodnik je služboval tudi v vasici Koprivnik, med Bohinjsko Bistrico in Gorjušami.

Med drugo svetovno vojno so domačini rešili pred uničenjem pesnikovo sliko v olju in njegov letopis, ki so ga hranili v župniji. Sliko, menijo, da jo je ustvaril mojster Lajer, ima sedaj soprog sedanje krajevne gostilničarke. Baje hranijo še eno oljno sliko Valentina Vodnika v župnišču. Rokopis zgodovine teh krajev, ki obsega okrog 600 strani, napisali pa so jo tamkajšnji duhovniki in učitelji, je pred nacisti rešil vaščan tovariš Cesar, ki živi sedaj v Rečici pri Bledu.

Zgodovinarji bodo tako dobili nove vire, organizatorji Vodnikovega muzeja v rojstni hiši na Vodnikovi cesti v Ljubljani pa se bodo lahko potegovali za pošten odkup.

V. K.

partizanska knjiga

Trg osvoboditve 18

Vljudno vabi prosvetne delavce, da se naročijo na naslednje knjige:

ZGODOVINOPISJE

Zdravko Klanjšek:	NARODNOOSVOBODILNA VOJNA V SLOVENIJI 1941-1945	din 300.–
Ivan Jan:	CANKARJEV BATALJON IN DRAŽGOŠKA BITKA	din 160.–
Rafael Perhauc:	UPOR MORNARJEV V BOKI KOTORSKI	din 120.–
Andrej Pagon-Ogarev:	ŠEBRELJE SKOZI STOLETJA	din 120.–
Stane Južnič:	NOVEJŠA ZGODOVINA (izbrano poglavje)	din 200.–
	REVOLUCIONARNO DELAVSKO GIBANJE V SLOVENIJI 1921-1924	din 215.–

DRUŽBOSLOVJE

Anton Kržišnik:	UVOD V ZGODOVINO SOCIALNE POLITIKE	din 120.–
Jože Šter:	PROBLEMI FILOZOFIJE IN ETIKE	din 100.–
Zdenko Roter:	KATOLIŠKA SOCIALNA IN POLITIČNA DOKTRINA I/II	din 200.–
Niko Toš:	METODE DRUŽBOSLOVNEGA RAZISKOVANJA	din 200.–

LITERARNA IN UMETNOSTNA ZGODOVINA

Boris Paternu:	POGLEDI NA SLOVENSKO KNJIŽEVNOST L/II	din 220.–
Nace Šumi:	POGLEDI NA SLOVENSKO UMETNOST	din 200.–
Anton Ocvirk:	TEORIJA PRIMERJALNE LITERARNE ZGODOVINE	din 125.–
A. V. Isačenko:	SLOVENSKI VERZ	din 70.–
Mirko Jurak:	ANGLEŠKA ANGAŽIRANA POLITIČNA DRAMA IN GLEDALIŠČE	din 156.–

ZBIRKA RDEČI ATOM prednaročniška cena 1kpl. din 790.–

Nikola Nikolič:	OTROCI S KOZARE
Norodom Sihanuk:	MOJA VOJNA S CIA
André Malroux:	ČLOVEKOVA USODA
Nada Kraigher:	PET TEMNIH SVETLIH LET
Vane Marinović:	CIRKUS ALI KOŠČEK MESA
Jean Paul Sartre:	SMRT V DUŠI (izid nov.)
Angela Davis:	AVTOBIOGRAFIJA (izid nov.)
Bertolt Brecht:	BERAŠKI ROMAN (izid nov.)
Béla Illes:	KARPATSKA RAPSODIJA (izid nov.)
Ada Gobetti:	PARTIZANSKI DNEVNIK (izid nov.)

NAROČILNICA

Nepreklicno naročam naslednje knjige:

..... izv. .....

..... izv. .....

..... izv. .....

..... izv. .....

..... izv. .....

..... izv. .....

Ime in priimek .....

Natančen naslov .....

Zaposlen(a) .....

Reg. štev. osebne izkaznice ..... Organ, ki jo je izdal .....

.....

Knjige bom plačal(a)
a) po povzetju b) v ..... mesečnih obrokih po ..... din

Datum ..... Najmanjši obrok je 100,00 din

Podpis .....

ELEKTROTEHNA

Za nove objekte in rekonstrukcijo starih, za dopolnjevanje opreme in za vzdrževanje vam nudimo po tovarniških cenah brez pribitkov elektromaterial in opremo vseh domačih proizvajalcev in tudi uvoženo! Naj vas opozorimo na posamezne skupine proizvodov:

- diesel električne centrale, transformatorske postaje, telefonske centrale in aparate, ojačevalne naprave s kompletnim ozvočenjem;
- opremo za etažno ogrevanje, gostinsko opremo za šolske kuhinje in restavracije (klimatske naprave, hladilniki, zamrzovalniki, štedilniki, bojlerji);
- instalacijski material, svetila, kable in vodnike;
- instalacijski material za vodovod in centralno kurjavo, sanitarno keramiko;
- opremo za šolske delavnice, obdelovalne stroje, rezilna orodja, ročna orodja, električna ročna orodja, varilne aparate, elektromotorje, električne črpalke;
- malo kmetijsko mehanizacijo, motorne žage, motorne kultivatorje, kosilnice, škropilnice;
- učila za elektrotehniko, npr. dinama, usmernike, merilne instrumente itd.;
- pedagoške akustične aparate, magnetofone, diktafone, gramofone, televizijske aparate in radijske aparate, magnetofonske trakove, ročne radiotelefone;
- za tehnični pouk in interesne dejavnosti dobite material za letalsko, ladijsko in avtomobilsko modelarstvo (motorji z notranjim izgorevanjem, elektromotorji, kompleti za sestavo letal, ladij, naprave za vodenje modelov in ves pribor);
- biro opremo, pisalne stroje, elektronske računske stroje, potrošni material.

Na voljo smo vam z brezobveznimi ponudbami in prospekti

ELEKTROTEHNA n. sol. o. TOZD ELGRO
n. sol. o. Ljubljana, Titova 51,
tel. 320-241

fructa sokovi

SO DEL ZDRAVE PREHRANE OTROK IN ODRASLIH

PASTERIZIRANI
BREZ KONZERVANSOV
ALI DRUGIH KEMIČNIH DODATKOV

0,7 l HYPA NEPOVRATNA EMBALAŽA: JABI, RIBEZOV COCKTAIL, MARELIČNI COCKTAIL, BRESKEV, DVOJNI A, DVOJNI C, HRUŠKOV SOK, JAGODNI COCKTAIL, FRUCTA JUICE;

LITRSKE STEKLENICE: RIBEZOV COCKTAIL, JABI, DVOJNI C

SIRUPI V DESETLITRSKIH IN PETLITRSKIH ROČKAH IN LITRSKIH STEKLENICAH:
MALINOV SIRUP, ORANŽNI SIRUP, LIMONIN SIRUP

FRUCTAL-ALKO
AJDOVŠČINA, TOVARNIŠKA 7, tel. 065/73-021

prodajalna TREŠKA št. 159

LJUBLJANA, CELOVŠKA 38, TEL. 313-035

nudi vsem izobraževalnim zavodom Slovenije

- male in velike prikolice (za 4 in 5 oseb)
- različne tipe omar s kavčem

Vzgojnoizobraževalni zavodi imajo pravico dovoljenega zmanjšanja maloprodajne cene v višini 24%, kolikor znaša prometni davek.

TREŠKA

SLOVENIJALES

TOZD inženiring in oprema

LJUBLJANA
MESTNI TRG 10
TEL. (061) 21-270
24-418
24-419

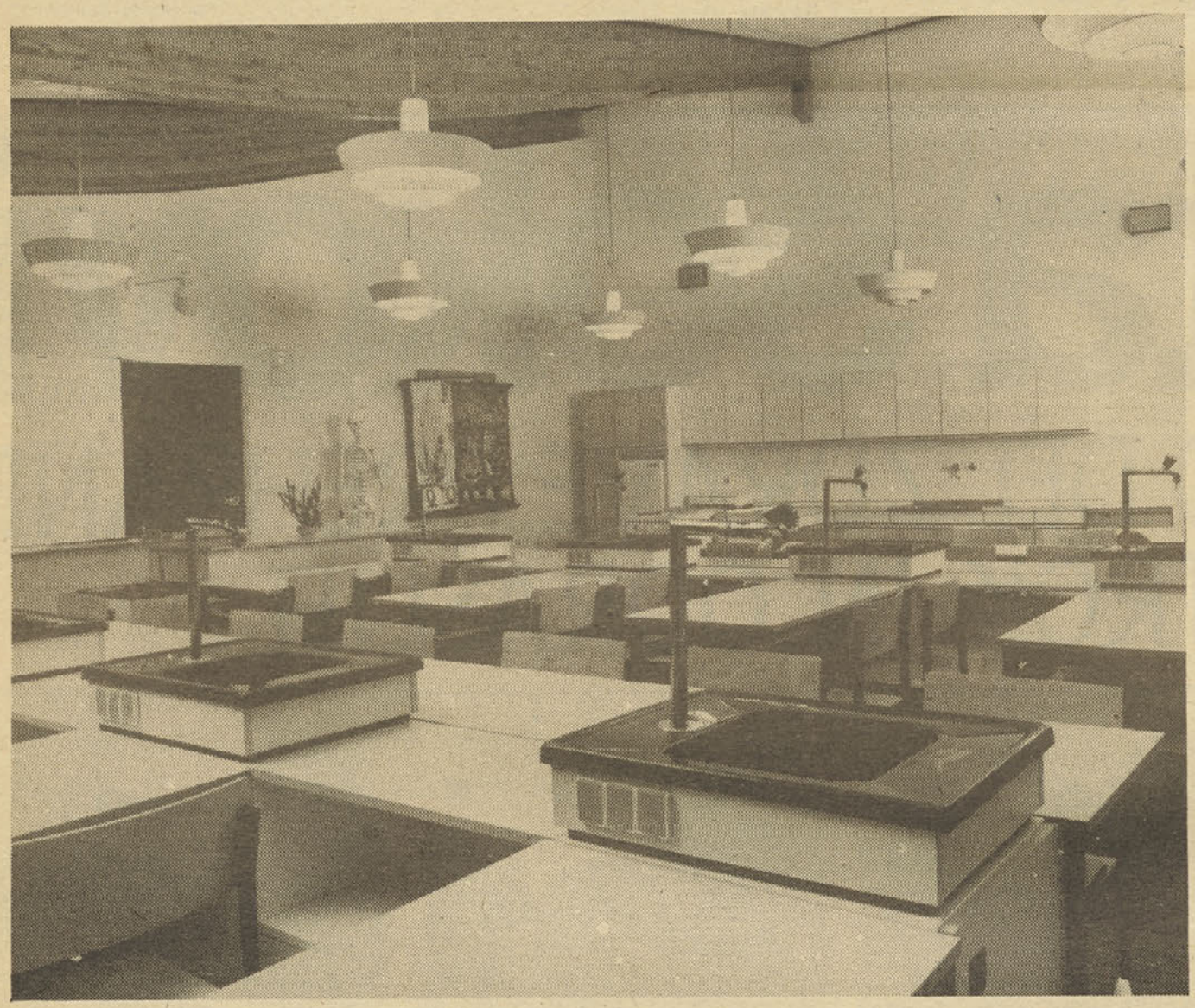

Naše prizadevanje je posvečeno predvsem izboljšanju kakovosti opreme, uvajanju novih kakovostnih materialov, povečanju uporabnosti in skrajšanju dobavnih rokov.

Sodoben design in skladnost barv zagotavljata udobno počutje v prostorih, opremljenih s šolsko opremo Didakta 32.

GOSTINSKO PODJETJE

„ŠESTICA"

Z OBRATI:

- RESTAVRACIJA ŠESTICA, Titova 16,
- SAMOPOSTREŽNA RESTAVRACIJA EMONA, Titova 11 in
- RESTAVRACIJA »POD LIPO«, Borštnikov trg 3

PRIPOROČA CENJENIM GOSTOM, KAKOVOSTNE IN POCENI STORITVE!

200-letna tradicija

Šestica 6
1776–1976

ŠOLSKIM SKUPINAM NUDI PREHRANO PO UMERJENIH ENOTNIH CENAH V SAMOPOSTREŽNI RESTAVRACIJI EMONA.

PRIDITE IN PREPRIČAJTE SE!

KOMPAS
JUGOSLAVIJA

ŽELITE POTOVATI?
ORGANIZIRAMO VAM IZLETE PO DOMOVINI IN TUJINI S KATERIMKOLI PREVOZNIM SREDSTVOM

KJE PREŽIVETI POČITNICE?
KOMPAS VAM ORGANIZIRA IN REZERVIRA POČITNICE V HOTELIH PO VSEJ JUGOSLAVIJI

KAKO NA STROKOVNO EKSKURZIJO?
TUDI TU VAM PRISKOČIMO NA POMOČ TAKO Z ORGANIZACIJO KOT IZVEDBO

PRODAJAMO TUDI LETALSKE, ŽELEZNIŠKE IN LADIJSKE VOZOVNICE

POSEBNE POZORNOSTI SO VREDNI NAŠI POPUSTI, KI JIH DAJEMO ŠOLAM OB REALIZACIJI KAKRŠNEGAKOLI IZLETA

NAŠ AVTOMOBILSKI PARK IMA NA VOLJO NAJMODERNEJŠE AVTOBUSE ZNAMKE MERCEDES IN SETRA, KI SO UDOBNI BOLJ, KOT SI LAHKO ŽELITE

NAŠI VODNIKI VAM ZAGOTAVLJAJO BREZSKRBNO POTOVANJE, KI VAM BO OSTALO V NAJPRIJETNEJŠEM SPOMINU

ČE VAS NAŠE STORITVE ZANIMAJO, IN PREPRIČANI SMO, DA VAS, ZAHTEVAJTE V NAŠIH POSLOVALNICAH INFORMACIJE IN NASVETE, RADI VAM BOMO USTREGLI

JAVITE SE KATERIKOLI NAŠI POSLOVALNICI IN IZKORISTITE IZREDNI 10-ODSTOTNI POPUST ZA VSE AVTOBUSNE PREVOZE OD PONEDELJKA DO ČETRTKA V TEDNU

KOMPAS, Ljubljana, Titova 12, tel.: 24-611 ali 20-032
KOMPAS, Ljubljana, Miklošičeva 11, tel.: 327-761
KOMPAS, Celje, Tomšičev trg 1, tel.: 23-770
KOMPAS, Jesenice, Maršala Tita 18, tel.: 064-81-768
KOMPAS, Maribor, Trg Svobode 1, tel.: 062-26-751, 22-953
KOMPAS, Murska Sobota, Titova 26, tel.: 069-21-312
KOMPAS, Novo mesto, Novi trg 1, tel.: 068-21-333
KOMPAS, Slovenj Gradec, Glavni trg 38, tel.: 062-84-152